

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

01 1820 0732 UB AMSTERDAM

D

L

Vox

Sed

S U

fueru

O. C.

P

Ap

DISSERTATIO
DE
LOQUELA

Qua non solum

Vox humana, & loquendi artificium
ex originibus suis eruuntur:

Sed & traduntur media, quibus ii,
qui ab incunabulis

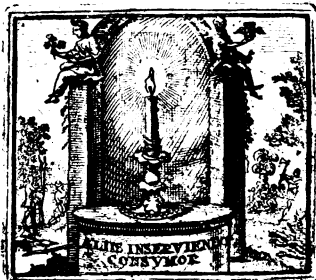
SURDI & MUTI

fuerunt, loquelam adipisci, quique difficulter
loquuntur, vitia sua emendare possint.

AUCTORE

JO. CONRADO AMMAN, Med. Doct.

Plurima jam sunt, fieri quæ posse negabant.

AMSTELÆDAMI,

Apud JOANNEM WOLTERS.

CID 13 CC.

Cicero de Nat. Deor.

Opiniorum commenta delet dies :
Naturæ judicia confirmat.

NEDERL. MAATSCHAPPIJ
TEN BEVORD. DER
GENEESKUNST.

A M P L I S S I M O,

Summoque Viro,

JOANNI HUDDE,

Urbis Amstelædamensis

XIX. CONSULI,

*Hanc de Loquela Dissertationem cum
omnigena prosperitatis voto*

D. D. AUCTOR.

Decennium circi-
tèr elapsum est,
VIR Amplissi-
me, ex quo pe-
regrinationis er-
go ab *Helviticis*
Alpibus ad oras hæcè appuli;
* 2 ubi

DEDICATIO.

ubi regionis amœnitate, Literatorum frequentia & morum suavitate, imprimis autem incomparabilis hujus Urbis, in qua Tu velut nitidissimum fides emicas, ineffabili dulcedine totus adeo demulcebar, ut deinde, quasi *Lotum* degustassem, non nisi invitus ad patrias remeare sedes potuerim. Nec tamen diu ibi commoratus *Viri amicissimi* precibus *Harlemum* redire lubens adigebar, Filiae ipsius *Surda*, & ob surditatem connatam *Muta*, erudiendi gratia: quem scopum plus fere quam attigi, & eventus meum Patrisque spem longe superavit; *Venustissima* enim ista *Puella* angusto duorum mensium spatio

NON

DEDICATIO.

non tantum satis articulate legebat, sed & quævis tarde pronunciata in chartam conjiciebat: jam autem de quacunque re non inepte confabulatur, alios, *Surda* licet, loquentes oculis audit; & ad interrogata promte respondet.

Tandem *Methodum*, qua hæc omnia illam docui, non indignam judicavi, quæ in proximi emolumentum, sub nomine *Surdi Loquentis*, publica fieret, doctiorum judiciis ulterius trutinanda. Dehinc, **VIR** *Amplissime*, membrum hujus civitatis factus, ab aliquot retro annis præter praxin Medicam & huic modo enarratæ, *Deo* utrique benedicente, non inutiliter

DEDICATIO.

ter operam dedi : Nec minus obtinui, quod vel maxime, optabam, ut etiam exteræ Nationes ad simile quid audendum incitarentur, atque veluti manu ducerentur, quantumque in me est, tot ubique terrarum *Muti* non amplius essent; Quippe ex *Anglia & Germania* literæ ad me dabantur, quibus Viri strenui & cordati se vestigiis à me monstratis feliciter inhæsisse testabantur, & ubi vel justo brevior, vel ob argumenti novitatem obscurior videbar, me consulebant.

Quo autem justis eorum Votis satisfieret, loco tenuis illius speciminis hanc de *Loquela* Dissertationem concinnare, & *Amplissimo*

DEDICATIO.

plissimo Tuo Nomini ea, qua decet, reverentia sacram facere constitui; plane confisus, laborem, in miserorum solatium tunc susceptum, *Tibi*, cui publica felicitas potissima & tantum non sola cura est, eo minus fore ingratum, quo propius accedit ad *Spartam* illam, quam hactenus non tam coluisti quam mirifice ornasti, *Mathematicas* inquam *disciplinas*; pleraque enim, quæ hic trado, ea ἀνεβείδ, qualem *Geometra* requirunt, ad trutinam vocavi.

Ut itaque, *VIR nobilissime*, instituti mei rationem breviter *Tibi* exponam, quem enim potius quam *Virum* immensæ doctrinæ, & omni scientiarum genere

DEDICATIO.

nere imbutissimum, cujusque
solum Nomen universus Litera-
tus orbis veneratur, ingenioli
æstimatorem facerem? dico,
me, postquam Vocis humanæ
officinam & integrum loquendi
artificium ad fontes usque suos
indagavi, ingenue, &, quan-
tum potui, aperte docere non
tantum, qua arte ii, qui *Surdi*
& ab incunabulis *Muti* fuerunt,
loquendi facultatem adipisci,
quique casu vel morbo *Auditum*
& *Loquelam* amisere, postero-
rem hanc recuperare possint: sed
& qua Methodo *Loquelæ vitia*
quæcunque, modo ne organa
penitus sint inepta, emendare
liceat: eo quidem cum successu,
ut quæ ego *vitia* judicavi insana-
bilia,

DEDICATIO.

bilis, iis mederi hactenus ne vel
aufus fuerit quisquam.

At vereor, ne, dum aliquibus
prodesse studeo,

in publica commoda peccem,

Si longo sermone morer tua tempora

CONSUL;

cujus & ipsum otium publico
consecratum est bono. *Deum* ita-
que T. O. M. supplex rogo, ut
Te, VIR *Amplissime*, floren-
tissimæ hujus *Reip.* certum colu-
men, civium delicias, bonarum
artium illustrem *Cultorem & Fau-*
torem, diu superstitem esse ve-
lit, nosque tranquillo hoc otio,
quod hactenus sub Tuis & *Am-*

* 5

pliss.

DEDICATIO.

pliss. Collegar. auspiciis tam benigne concessit, novo hoc sæculo quam diutissime perfrui: Præterea me meaque studia benevolentiaë Tuæ etiam atque etiam commendo, qui dum spirabo, Tuus ero ad omnia boni civis officia paratissimus, & *Amplissima tua dignitatis* venerator perpetuus

JO. CONRADUS AMMAN.

Amsteladami Kal. Februarii
A. MDCCC.

LE-

CANDIDO

LECTORI S.

Nova tibi & forsitan incre-
dibilis videbitur B. L. hæc
nostra de instituendis Surdis
doctrina, non tamen inau-
dita est; fuerunt enim, ut dudum
accepi, quidam, quibus eadem cura
fuit: qui autem ii fuerint, & quid
effecerint, hætenus me latuit, san-
ctæque testor, mihi, antequam ipse
excogitarem, ne vestigium ejus apud
illum Auctorem occurrisse. Cum
sexto, ni fallor, Surdo erudiendo
operam darem, familiariter nosse mi-
hi contigit Illustrem illum Philoso-
phum Fr. Merc. van Helmont τὸν πρῶτον
ἐν ἀρχαῖς, qui ante plures annos Al-
phabetum quoddam naturale à se
editum

P R Æ F A T I O

editum narrabat , ubi de Surdorum natorum informatione se egisse testabatur : cum autem me instituentem videret & audiret , non modo me sibi nihil debere , sed , ut erat summa Viri ingenuitas , se longe à me superatum in praxi fatebatur.

Verum , dum hæc de Loquela Dissertatio sub prælo erat , eodem fere tempore & incidi in locum eruditissimi P. Zachæ Quest. Medico-Legal. L. II. Tit. II. Quest. VIII. n. 7. ubi ex Vallesio Lib. de Sacr. Philosoph. cap. 3. narrat de Monacho , qui Surdos à nativitate loqui docebat , præterea nihil addit : & reditæ mihi sunt Literæ , à Viro Clariss. Jo. Wallis Mathemat. Oxonii Professore ad me exaratae , quibus se ea , quæ in Surdo meo loquente tradideram , non modo tentasse , sed feliciter olim peregisse , mihi significabat , quasque cum responso ad eas dato ,

AD LECTOREM.

dato, ne Æsopicae instar Cornicis alienis superbire plumis viderer, præfationis loco hic inserere volui, quo tibi, B. L. innotesceret, quid mihi cum tanto Viro sit commune, & in quibus ab eo differam.

Clariff. WALLISII ad me Epistola hæc est.

Vir Cl.

T*ractatum tuum, cui titulus Surdus Loquens (Anno 1692. ut videtur, editum) hesterno die primum vidi. Legique protinus, ideo præsertim quod eadem ego re me dudum exercueram. Laudo conatus tuos, & successum gratulor. Nescio num videris meum de Loquela (seu sonorum Loquelarium Formatione) Tractatum Gramatico-Physicum, (meæ de Lingua Anglicana Gram-*
ma-

P R Æ F A T I O

maticæ præfixum) Anno 1653 primo editum, atque exinde pluries redimpressum. Ubi videas plurimâ tuorum traditorum cum nostris communia. Sicubi à tuis diversa trado, sonosve à te omissos, id tibi credo, non displicebit. Habetur item in operum meorum Mathematicorum Volumine Tertio (inter Tractatus Miscellaneos:) Ibiqve videas (inter Tractatus Epistolares, Epist. 29) Methodos meas pro Mutis Surdisque alias informandis, in Lingua præsertim Anglicana. Hujus artis ope, (Anno circiter 1660 & 1661) duos homines plane Surdos (quorum alter, ni fallor, adhuc in vivis est, aut nuper erat) docui distincte loqui, sonosque quoslibet proferre; etiam difficillima Polonorum vocabula (dictante quodam nobili Polono, & factum admirante) quæ solent illi aliis proponere ut vix, aut ne vix, imitabilia. Plurimosque
alios,

AD LECTOREM.

*alios, loquendo hæsitantes aut bal-
lutientes, docui distincte proferre
sonos, quos ante non potuerant. Ex-
terosque (quasi momento) docui so-
nos proferre nostros, quos ante asse-
rebant sibi probatu impossibiles. Quæ
moneo, non quod conatibus ego tuis
quicquam velim derogare, sed pro-
movere potius. Nec singula repeto,
utpote quæ ibidem videas distincte
tradita, tibi que credo, non displic-
itura. Vale.*

Tuus ad Officia,

JOHANNES WALLIS.

*Venerando huic Doctissimoque seni
ita respondi:*

Viro

P R Æ F A T I O

Viro Clarissimo, Doctissimo,
JOANNI WALLIS,

S. P.

JO. CONRADUS AMMAN.

SI quid unquam voluptatem mihi attulit, fuerunt id literæ tuæ, humanitatis plenissimæ, quibus te Methodum meam, qua Surdos natos loqui doceo, non tantum & legisse & probasse, sed & in eadem olim palæstra desudasse testaris. Gratulor mihi, quod vel in hac re aliquid cum tanto Viro commune habeam, cui in cæteris tantum cedo, quantum sidus, fere inconspicuum, lucis patri Soli. Utinam de tali duce mihi maturius constitisset; multo enim labori, quem ob nativam ingenii tarditatem diu exantlare debui, pepercissem. Eo gratiores mihi

A D L E C T O R E M.

hi erant literæ tuæ , quod eo ipso tempore accepi , quo hæc mea de Loquela dissertatio sub prælo sudabat ; sic enim causa mihi fuisti , ut hujus me Methodi nec primum nec unicum Auctorem , quod diu credidi , coram literato orbe fatear : quæ vanitas , si quid aliud , à me est alienissima. Nactus tandem fui Tomum tertium operum tuorum Mathemat. cujus in literis tuis meministi ; non tam mirabar , sublimè adeo ingenium in eam Methodum incidisse , quam nostrum plane admirandum in plerisque consensum , quasi in idem data opera conspirassemus ; cum tamen ego eo tempore , quo tu tua edideras , in Democriti puteo , vel si quid est profundius , adhuc laterem , utpote viginti demum post annis natus : & eruditissimum tuum de Loquela tractatum , nescio quo fato , ante biduum demum vidi , & summa cum voluptate perlegi.

Paucis itaque , Vir clariss. respon-

si

P R Æ F A T I O

si loco ad literas tuas præmissis, meum de tuo tractatu iudicium, (hanc enim libertatem in matrem te non accepturum partem confido) cum reverentia exponam, quo & tuum de mea hac Dissertatione iudicium, si id meretur, eliciam. In Surdo meo loquente, quem Anno 1692. edidi (quæ paulo post in varias Linguas, & inter eas à Dan. Foot Medico Londinensi in Anglicanam, translatus fuit) solas Germanorum literas ad examen revocavi, ejusque p. 25. rationem reddidi; quare non miror, te plures alios Sonos, ibi non traditos, observasse: imo & ego, ut pluribus prodessem, in præsentis Tractatu, Sonos quoscunque mihi notos, quos tunc temporis non tam omisi, quam ab instituto meo alienos putavi, describo, & eo ordine, quem hic in Tabula Synoptica videbis, dispono, qui tibi, credo, haud displicebit.

Quod attinet Methodum, qua uterque & Surdos natos loqui docuimus,

AD LECTOREM.

mus, & insignia Loquelæ vitia feliciter emendavimus, (num ab illa Monachi Hispani differat tecum ignoro) mecum fateberis, eam non esse nisi ingeniosam eorum, quæ Literarum naturam spectant, ad praxin applicationem; proin si in Theoria consentimus, in praxi dissentire nequimus. Non tamen inficias ibis, diversos Surdos diversis etiam modis esse erudiendos, imprimis quoad vocales, quas non omnes homines una & eadem oris conformatione efferunt; unus enim certa quadam oris apertura pronuntiabit o vel e, qua alter u vel i, & vicissim, quod & de aliis quibusdam Literis observavi: ita ut, qui Surdos instituit, judiciosum valde esse oporteat, quo omnibus sibi obviis incommodis promte mederi queat. Missa igitur praxi (in qua me sine janctantia felicissimum dicere audeo, & de qua ipse ex Dissertatione judicare poteris) ad elegantem tuum de Loquelæ tractatum devenio.

** 2

Quæ

P R Æ F A T I O

Quæ de Loquela in genere tradis, adeo recte & ingeniose dicta sunt, ut iis nihil addere auserim: si tamen Cap. primum hujus Dissertationis legere non te pigebit, quædam de voce & spiritu non sonoro invenies, quæ, ut credo, non improbabis.

Venio jam ad tuam Vocalium & Consonarum descriptionem, ubi plurima, ut ipse ais, mecum habes communia: quædam tamen cum rei natura non plane congruentia, sicuti mihi videtur, deprehendi. Nimis mihi videris sollicitus in evincendo numero ternario cujusque Vocalium classis. Ego non nisi unam Vocalem pure gutturalem invenire potui, nimirum a, quale à Germanis & plerisque nationibus pronuntiatur, à quo o vestrum apertum vix differt. Huic proxime accedit a vestrum exile, quod tu inter Palatinas recenseres: est tamen Vocalis, ut ego aperte doceo, ex a & e mixta, & cum Germanorum ä, Gallorum ai, & forsitan Latinorum æ coincidit.

A D L E C T O R E M.

cidit : ita ut , me iudice , potiori jure a vestrum exile inter Gutturales retulisses quam è istud fœmininum. Quid autem sibi velint inter Gutturales ò tuum vel u obscurum , vix assequor. & mihi revera est obscurum ; si enim respondent Gallorum eu in voce Sacrificateur , sunt eadem litera cum Germanorum o & Belgarum eu , quæ tamen formantur ex Vocalibus o & e, Dentali una, altera Labiabi , in unam Sonum coalescentibus : namque si, dum e pronunciat, labia sensim magis magisque stringantur, fient inde Gallorum & Belgarum eu & u.

Quod attinet Vocales Palatinas sive Dentales, ego duas tantum agnosco puras e & i, quarum utraq, non secus ac Labiales o & u seu w, suam habent latitudinem, ut modo apertiora sint, modo magis clausa, quod tamen eorum naturam non immutat : id te seduxisse arbitror, dum y vestrum (quod cum Belgarum & Germanorum j idem est) & w è vocalium

**

P R Æ F A T I O

lium numero exemisti, motus quadam soni differentia, quæ deprehenditur, quando i apertius post y, aut u post w pronunciatur.

Iis quæ de Vocalibus Labialibus tradis nihil addo, nisi quod dicam, vestrum & Gallorum ù exile, modo eadem sint Litera, non formari minori Labiorum apertura quam u pingue, aut vestrum oo: sed tale fit potius, e quoddam ei admiscendo, ut in Germanorum ù & Belgarum u observavi.

Circa Consonantes penitus mutas p, t, k, in eo tecum non sentio, quod eas jam formatas credas, quando Spiritus vel Labiis, vel circa Palatum anteriùs, vel in Faucibus intercipitur: cum ego asseram, eas demum in Spiritus istius explosione perfici. In semi mutis, b, d, g, plane tibi consentio.

In descriptione Semivocalium nasalium miror industriam tuam; à nemine enim hætenus animadversum reperi, quantum n vulgare differat ab n, quando præcedit literas g vel k:
cum.

AD LECTOREM.

cum tamen eorum differentia non minor sit quam literarum t & k.

Consonantes, quas tu derivativas appellas, non satis distinxisse mihi videris; ex. gr. v ab f & z ab s; illa enim eodem plane organorum situ pronunciantur, & hæc quoque: eorum autem discrimen in hoc consistit, quod dum v vel z pronunciantur, Sonus quidam Vocalis cum iis coextendatur. Miror, te non animadvertisse, quod vestrum sh, (si revera unum est cum nostro sch, & Gallorum ch) nihil aliud sit quam i quoddam pinguius, & minime compositum: Gallorumque j cum eo eandem habere affinitatem, quam habet z cum s. Quo non animadverso, tu j vestrum sive g ante e & i minus recte descripsisti; sunt enim revera litera ex d & Gallorum j, non autem ex d & y vestro composita.

Qua autem probabili ratione comotus y vestrum cum w è vocalium familia exterminaveris, penitus non video; respice, quæso, eorum formandi

mo-

P R Æ F A T I O, &c.

modum, & attende ad Sonum, nihil aliud erunt quam i & u, rapide pronuntiata: si id sufficeret, omnes Vocales possent fieri Consonantes.

Quod de vestro j dixi, idem de ch vestro dico, id nimirum esse literam non ex t & y, sed ex t & Gallorum ch compositam.

Nisi ad Virum & humanissimum & doctissimum scriberem, veniam hujus meae parrhesiæ peterem: ut autem, quid ab edito meo Surdo loquente cegerim, scias, hanc de Loquela Dissertationem tibi transmitto, & enixe precor, ut, si quid animadversione tua dignum in ea invenies, candide imperituri, & sicubi errare tibi videbor, amice corrigere ne dedigneris. Vale.
Vir Clariss. & fave

*Magnæ tuæ eruditionis Veneratori
sincero.*

JO. CONR. AMMAN.

Amstelædami
Prid. Kal. Febr. clb Idcc.

DIS-

DISSERTATIONIS
DE
LOQUELA

CAPUT I.

*De Loquela & Voce in genere, nec non de
Spiritu simplici non sonoro.*

Purimarum & quidem præstantissimarum rerum pretium, donec amittantur, vel nescitur, vel turpissime negligitur. Aurea *Libertas* quam vilis est ignavæ turbæ? Vix centesimus, dum *oculi auresque* bene valent, dignas tanto beneficia grates *Creatori* suo perfolvit; *Sanitatis*, præterquam ægris, vix cura est cuiquam: Eodem se res modo habet cum *Loquela*, inestimabili illo *Dei* dono, in quo & infinita

A

2 **DISSERTATIO**
finita *Creatoris* sapientia, & *Creatura* loquentis dignitas quam maxime emicant; quod tamen, quia tam exiguo fereque nullo labore, & tantum non inscii plerumque acquirimus, nobiscum natum, & *Natura* quadam necessitate nobis concessum reputamus, eamque ob causam vilipendimus, donec, conspecto uno alteroque *Surdo* & *Muto*, nostram felicitatem ex eorum infortunio metiri discamus. Quam stupent ut plurimum! quamque parum à brutis animantibus differunt! imprimis si Parentes & domesticos nati fuerint eorum negligentes, quibusque nutibus & signis innatam ipsis socordiam expellere, & cogitandi quendam habitum inferere cordi non est. At licet obtingant ipsis Parentes diligentissimi, quam manca est & mutila, quæ cum ipsis instituitur, per gestus & signa confabulatio! intra quam paucos domesticos & familiares restricta! quam parum,
imo

DE LOQUELA. 3

imo vix superficietenus ; capiunt, quæ corporis animæque salutem, disciplinas abstractiores &c. concernunt! Quis talem eorum sortem non misereatur? quis eam omnibus, quibus potest, machinis sublevare recuset?

Verum gravissimæ huic calamitati pro cumulo accedit, quod omnem respuere Medicinam hæctenus unanimiter, quantum scio, fuerit credita, & propterea insanabilium numero adscripta: at ego, re serio mecum pensitata, *Mutorum* plerisque, quamvis *Loquela organa* haberent sana, tales esse animadverti, quod simul & *Surdi* essent; quare *Surditatem* quidem medelam admittere penitus desperavi, de *Loquela* autem plane aliter sensi. *Sermo enim humanus*, ut cuivis eum paulo attentius mecum contemplanti patebit, est mistura quædam plurimorum diversi generis sonorum, quorum varietas, dictante id ratione, variis

A 2

or-

4 DISSERTATIO

organorum quorundam motibus à me tribuebatur, quos, modo satis visibiles forent, sufficere arbitrabar, ut *Surdi* eos *oculis*, non secus ac cæ-
eri *sonos ipsos auribus*, discernent, & ita loqui tandem discerent.

Primum rei periculum ipse coram speculo in me feci, eamque statim & utilem & possibilem judicavi, non minorem videns inter motus istos differentiam, quam inter sonos ipsos & characteres eos exprimentes, ex eoque tempore *Surdum* aliquem erudiendum optavi. Amici, quibus mentem aperui, quosque, ut mihi in quærendo *Discipulo* operam darent, rogavi, me velut infanum *Mathematicum* risere, brevi tamen mutata sententia, cum *Discipulum* illis paulo post & loquentem & legentem sisterem. Fracta igitur glacie non prius destiti, quam tantum negotium ad propositum finem perduxerim, *surdorumque* sortem, divino adspirante *Numine*, non modo reddiderim

DE LOQUELA. 5

diderim tolerabiliorem, sed & vulgari in eo præstantiorem, sicuti *exempla* restantur, quod alios, voce etiam maxime submissa loquentes, intelligant, aures suas in oculis gerendo.

Methodi, qua id effeci, specimen ante aliquot annos edidi, quo & exteri eam imitari possent; quod cum in *Anglia & Germania* factitatum cognoverim, totum loquendi artificium pandere, quæ antehac ruditer delineavi, prolixius exponere, & ut verbo, dicam, hanc *de Loquela Dissertationem* concinnare in proximi emolumentum decrevi; nulla enim nec invidia, nec detestanda lucri cupidine detineor.

Prius autem quam de *Loquela* ipsa verba faciam, operæ pretium duxi in causas naturales & haud improbabiles, quibus homines, in societate viventes at loquendi nondum periti, moveri potuissent, imo debuissent, ad aliqualem loquendi usum

6 DISSERTATIO

introducendum. *Prima* quidem est mira commoditas & stupenda facilitas cogitationes quasque *Loquela* aperiendi; statuamus enim *Universi* hujus incolas loqui nescire, at simul, dummodo ejusdem nobiscum sint pulveris, intensissimo flagrare desiderio tam alterius cogitata sciendi, quam alteri sua aperiendi, vero admodum simile videtur, eos nihil intentatum relicturos, tandemque, quia mentis abstrusa non nisi mediantibus signis sensu perceptibilibus in statu hoc corrupto sciri queunt, *Voce, variis Lingua, Labiorum, &c, motibus inflexa & articulata*, usus. Isti enim motus sunt faciles, soni iis effecti admodum distincti, & licet numero pauci, eorum combinationes in indefinitum ita mutabiles, ut quicquid cogitatur, iis efferre liceat: possunt præterea fieri absque alterius operis interruptione, & aliud agendo, nec non quovis tempore, dignoscuntur ad distantiam non medio-

DE I OQUELA. 7

diocrem, etiam in tenebris & à cæcis : ita ut *Auditus* homini vel maxime ad *Loquelam* datus videatur. ¶

Quot autem capita, totidem hoc modo enascerentur *Lingux*, & per longum temporis intervallum, nisi ab uno agerentur *spiritu*, egregie confusæ, nec forsan in *methodica Lingua* formam redigerentur unquam. In sequenti oratione hæc fient manifestiora.

Verum enim vero longè alia adhuc ratio subest, ob quam homines *Loquela* potius quam *Pictura*, *Characteribus*, *Nutibus*, aliisque hujusmodi cordis penetralia aperire cupiant. Præterquam enim quod signa quævis, *viva voce* non animata, sint ut plurimum fallacia, vel saltem in maxime necessariis deficient, cuivis sincero animo ad se ipsum attendenti palam fiet, se, cum altero de re seria collocuturum, absconditos peccatoris recessus excutere, imo propriam in eum *vitam* velle transfundere,

A 4

dere,

8 DISSERTATIO

dere, id quod non efficacius quam loquendo fieri potest; Nihil enim à nobis emanat, quod vividiorum *vita* characterem gerat quam *Vox* nostra, nec præter veritatem dixerim in *Voce* habitare *Spiritum Vita*, per eam radios suos ejaculantis; est enim *Vox* prolis *Cordis* nostri, affectuum & concupiscentiæ sedis.

Hinc impetuosos animi motus aliquando reprimere nequimus, sed ex abundantia *Cordis* sæpius os loqui cogitur. Sic etiam quando quid nobiscum volvimus, quod vel metu vel verecundia cohibiti effari dubitamus, *Cor* quasi parturit & anxium est, donec id in amici sinum effudimus, unde magna statim tranquillitas oritur, & *Cor* non immerito nos evacuasse dicimus; sic enim *vita*, quæ sibi molesta sunt, per *Vocem* excernit, imprimis si & lacrymæ non fictæ eam comitantur. Adeo *Vox* vitæ, proxime de *Corde* scaturientis, plena est, ut diu loqui summo opere

DE LOQUELA. 9

mopere fatiget, eos præcipue, qui *Corde vel non consentiente vel reclamante* loquuntur, & ægros, quos sæpe, cum vix tria quatuorve verba protulerunt, anima cum *Voce* simul relinquit. Ut paucis multa complectar, *Vox* est viva emanatio à spiritu illo, quem *Deus* homini, cum crearet eum in *animam viventem*, in nares sufflavit.

Non est mirum itaque, si homines *Voce & Loquela* mentem suam aperire adeo gestiunt, ii etiam qui ejus imaginem auribus nunquam perceperunt, quales sunt *Surdi nati*; rident enim, exclamant, egregie vociferantur, flent, suspirant, gemunt, animique præcipuos motus *Voce*, attendenti diversa, exprimunt, imo vix gestibus quid significant, quin inficii *Vocem* aliquam admisceant. Ita & omnium fere Nationum *exclamations*, *Grammaticis*que *Interjectiones* dictæ, parum ab invicem differunt: *a* vel *ha* est præcipue gaudentis. &

10 DISSERTATIO

admirantis, indignantis, o commiserantis, exclamantis; ut plura alia taceam.

Hæ quidem sunt nostræ de *Loquela* inventione, si locum haberet, conjecturæ; at cum ejusdem fere cum hoc *Mundo* sit antiquitatis, *sacris* id testantibus *Literis*, humanum quoddam commentum probabiliter dici non potest, sed fatendum potius, eam primo *Hominum* ab æterna illo *Verbo*, cujus *imago* erat, creando fuisse infusam, integram in posteros, nisi peccasset, propagandam. Verum *Loquela*, qualis hodie inter homines viget, adeo à pristina illa degeneravit, ut vix ejus umbra appellari mereatur, merumque sit *artificium*, sine quo, ut testantur *Surdi nati*, plane essemus muti; Quare altius originem utriusque *Loquela* indagare, & deplorando inter eas discrimine monstrato, sermonem ad posteriorem deflectere decrevi.

Ne itaque diutius *Lectorem* morer
paucis

DE LOQUELA. II

paucis at ingenue ipsi dicam, quicquid in hac re mihi datum est, sequentem servando ordinem. In tria summa capita *Dissertationem* hanc dividam, *Primo hoc de Loquela*, ejus *origine*, & *organis* in genere verba faciam, tum *Literarum* materiam, *Vocem* nimirum & *Spiritum non sonorum*, examini subjiciam. *Secundo* ipsas *Litteras*, & varios eas *efformandi modos* exponam. *Tertio* denique *Surdos* erudiendi, & *Loquela vitia* emendandi rationem docebo.

Ut igitur divina primævæ *Loquela* origo evidentius appareat, *axiomata* quædam inconcussæ veritatis præmittam, quibus ex *Dei* natura evincetur, quod *Creatura*, ad ejus imaginem conditæ, loqui necessario debuerint, quo *Creatorem* & ex ea parte referrent. *Axiomata* hæc sunt; *Quicquid vivit, etiam juxta Leges quasdam sibi præscriptas agit & operatur*; vivere enim & non agere idem fere est quod esse & non esse: Et vicif-

12 DISSERTATIO
vicissim, *Quicquid ab alio producitur,*
de causa sua producentis natura testa-
tur. Deus itaque T. O. M. cum sit
omnis vitæ *Pater & Fons* perennis,
quis dubitet, eum juxta naturam
suam, quæ est ipsa *Veritas*, quæque
ipsi loco *Legis* est, semper & con-
stanter operari? Hæc autem divina
operatio est ipsissima æterna *Justitia,*
& universæ *Natura creata* Lex san-
ctissima. At quoniam fide novimus,
Mundum hunc palpabilem non fuisse
ab æterno, & tamen in *Deo* ne um-
bram quidem esse mutabilitatis, se-
quitur ejus operationem esse tam
internam, quæ in sacris *Literis* æter-
na ejus *Sapientia* audit, quam exter-
nam, qua id, quod illa decrevit,
omnipotente suo *Verbo* etiam extra
se subsistere jubet, & appellatur
Creatio; creare enim est *Ens ideale*
quasi emancipare, & jubere ut id,
quod prius cum *Creatore* unum fuit,
sit proprium quid, *Legi* tamen in
creatione sibi datæ obnoxium: sicuti
ti

DE LOQUELA. 13

ti ex primo *Genescos* capite abunde patet.

Tandem æternum *Verbum*, producto universo *creaturarum* agmine, quæ suas quæque perfectiones sparsim habebant, se ipsum in una aliqua *Creatura*, tanquam in *speculo vivente*, manifestare, & ut ita loquar, delineare voluit, creavitque *Adam* sive *Hominem* ad imaginem suam, eumque & *Terram* & *Maria*, & omnem eorum *exercitum* sibi subjicere jussit; Quo autem id *Imperium* rite exercere valeret, & ipse *Adam* efficaciter *jubendi facultatem* habere debebat, cujus vis in emanante quodam *verbo* consistit: quare *Deus* illum, præter innumeras alios dotes, etiam *Loquela* exornavit, qua non minimam divinæ istius *imaginis* partem referret. Imperium enim naturaliter non datur nisi in id, cum quo, qui imperat, intime & vitaliter unitur, illudque penetrat: in rerum autem natura penetratio nisi *vitalium*

Lu-

14 DISSERTATIO

Luminum non datur ; Quare *Deus* Homini efficaces vitæ suæ radios in subjectas sibi *creaturas* viva voce vibrandi facultatem dedit : sicuti enim *Omnipotens* , dum loquitur , creat , (loquitur *Dominus* , & fit) id est , *Ideas* rerum creandarum enunciando *Creaturas* esse jubet , ita & *Homini* eadem in *Creatore* suo non cernere tantum , inque honorem suum *Voce* , cum rerum natura conveniente , exprimere , & ita *Cretozem* laudare , sed & loquendo , quicquid secundum creationis suæ *Leges* vellet , efficere dedit.

Verum enim vero *divinus* hic loquendi *modus* , quia intimam cum *Creatore* unionem requirit , quæ in *Homini* prævaricatione abrupta est , cum pluribus aliis dotibus tantum non periit , & à tot jam sæculis vix aliquibus ita loqui datum fuit , iisque non nisi *Viris sanctissimis* , qui , ferventibus precibus *Deo* uniti , ipsas rerum *Essentias* vivide alloquendo
mi-

DE LOQUELA. 15

miracula fecerunt, reliquosque homines amissi in *Naturam* imperii redarguerunt.

Dixit etiam *Christus*, alter ille *Adam*, recuperator ejus quod *primus* amiserat, *credenti*, sive *Deo* in fide adhærenti, nihil esse impossibile, eamque sententiam *exemplis*, à loquendo desumptis, illustravit. Quid omnia, quæ ipse patravit, miracula sunt, quam concessæ sibi in *Naturam* potestatis totidem testes? Quam quoties exercere voluit, *verbis*, ab *interno* illo divinoque *Verbo* emanantibus, perfecit, quæ vellet jubendo; mandatum autem quodvis *verbum* quoddam supponit, sive *internum* tantum & *spirituale*, sive *externum* & *materiale* illius *involucrum*, quod tamen *spiritu* destitutum mortuum est, nec quicquam agit. Quid *quæso* est in *Nomine* *JESU* *Dæmonia* ejicere, *morbos* sanare, *mortuos* suscitare, quam *Verba* *spiritu* ejus, qui est *æternum Verbum*, animata pronunciando hæc
omnia

16 DISSERTATIO

omnia efficere? Nec *emphasi* sua caret, quod hæc in *Nomine* potius *JESU* quam aliter fieri dicantur; *Nomen* enim est aliquid enunciationi peculiariter attributum.

Verum *deσυνος* hic loquendi modus, ut jam dixi, non tantum rarissimus est, sed & acerrimos habet *irrisores*, qui, quicquid sibi denegatum est, universæ naturæ humanæ, cujus se arbitros putant, pervicaciter denegant, pari stoliditate ac si *Cæci & Surdi nati* reliquos homines videre & audire inficiarentur, cum tamen illis *Lumen & Colores*, his autem *Soni & Loquela* non minus sint *Mysterium*, quam istis *μυστηριωμαχοις*, dum sub corruptione sunt, & integri & regenerati hominis status: Quare hæc, licet hujus nostræ *Dissertationis* non sint, paulo prolixius explanavi, ut saltem constaret, unde *Loquela* primitus sit orta, & qualis olim futura sit in statu *redintegrationis*, quando non amplius in turbido

DE LOQUELA. 17

bido rationis speculo, sed in divino Lumine videbimus, & à Deo edocti unica iterum utemur *Lingua*, & alter alterum absque interprete intelliget.

Transeo itaque ad *Loquelam*, qualis post lapsum mansit ad nostra usque tempora, quæ quidem, qualis qualis est, *Hominis* ad *Dei* imaginem creati est indicium, at simul lapsus argumentum tristissimum; quia non solum adeo iners est, sed & admodum imperfecta; jam enim non ex intima quadam rerum cognitione loquimur, sed sicuti à *Parentibus* aliisque didicimus, sine artificio hoc, ut posthac docebo, *muti* penitus mansuri. Loquendi hoc artificio, ut attendenti cuivis patet, consistit in concinna quam plurimorum vocabulorum combinatione, & vocabula nascuntur ex diversorum *Sonorum* & *Spirituum*, qui alias *Litera* vocantur, apta & successiva pronuntiatione; quare illud ita definitio:

B

Lo-

Loquela, sive *mavis Locutio*, est *actio hominis*, qui *ærem*, tam *sonorum quam non sonorum*, organis *quibusdam*, qua *longo & frequenti usu movere didicit*, ita *flectere & articulare potest*, ut *Voces*, *auditu prius percepta*, & *ope organorum istorum reddita*, *eisdem in aliis*, quas *olim in se*, *ideas excitent*.

Si quis velit breviorē *Loquela* definitionem, dico, quod *Loquela* sit *Idearum*, quas *Voces articulata in nobis reliquerunt*, per *organa Loquela elaboratio sive redditio*.

At quoniam in re tam ardua sola *definitio* non sufficit, ejus singulas partes *Lectori* meo ob oculos ponam, eundem quem in definitione ordinem servando.

Nemini mirum videatur, me *Loquelam* hic appellasse *actionem simpliciter humanam*, cum tamen ex *Sacris* constet, & *Angelos* cum hominibus *sæpius fuisse collocutos*, eosque *Voce* sua *Creatorem celebrare*;

&

DE LOQUELA. 19

& *Psittacos, Picas, Corvos*, & id genus *aves* quotidie *hominum* artificio loquentes audiamus: Verum præterquam quod de *Hamava* non autem *Angelica* hic *Loquela* agere mihi sit animus, posterior hæc non ut nostra *artificialis* sed *naturalis* dici debet; at bruta ista non nisi paucas; nec sibi intellectas *Voces* imitantur, nec ullum inter se sermonem miscere sciunt: pro in talis *Loquela* cum rei dignitate mihi non convenire videtur; qui enim, quæ loquitur, non intelligit, vix loqui dicendus est.

Organa Loquela ab imperitiis generaliter nomine vel *Os* vel *Lingua* appellantur, sed male utrumque; quocumque enim sensu *Os* accipiatur, sive pro *hiatu*, qui est inter *Labia* & *Dentes*, sive pro ea, quæ post *Dentes* est, *cavitate*, non nisi particulatè erit *Locutionis instrumentum*: *Lingua*, licet *Organorum* omnium princeps, tantum tamen abest; quo minus sit unicum, ut, ea etiam opti-

me se habente, *Loquela* possit esse admodum impedita, & fere nulla, si *Fauces*, *Palatum*, *Labia*, & reliqua organa male sint constituta: è contrario ea vel exacta, vel plane otiosa, plurimas *Literas*, ut inter *Vocales* *a*, *o*, *u*, inter *Semivocales* *m*, inter *Consonantes* *b*, *p*, *f*, *v*, *h*, recte pronunciemus: quod, ubi de singulis *Literis* ago, pluribus exponam.

Cum tamen *Organorum Loquela interservientium* distincta cognitio summo opere sit necessaria, ea particulatim hic loci enarrabo: Non tamen, *Anatomicorum* more, minutias quasque ad augendum volumen vanamque redolentes ostentationem prosequar, utpote quæ ad subjectum negotium plane nihil faciunt, sed tantum eorum fabricam, qualis ad *Vocis* & *Loquela* perfectionem requiritur, qualisque ut plurimum apparet, depingam.

Primo statim intuitu manifestum est, ærem sonorum seu *Vocem*, &
non

DE LOQUELA. 21

non sonorum seu *Spiritum simplicem* ad loquendum vel maxime requiri, non tamen sufficere, *surdi nati* alii- que *ἄλαλοι*, fatis plerique vocales & probe respirantes, testantur. Cum itaque *Vox* & *Loquela* pari passu non semper & ubique ambulent, dividam *Loquela organa* in ea, quæ *Voci* & *Spiritui* efformandis, aliaque, quæ *iisdem* articulandis, & in varias formas mutandis serviunt.

Organa quidem *Vocis* & *Spiritus* communia sunt, eaque vel *remota* vel *proxima*: Remota sunt omnia organa *respirationi*, & imprimis parti ejus, quæ *expiratio* dicitur, famulancia, ut sunt *Pulmones*, cum *aspera Arteria* & *Bronchiis*, *Coste* cum interjacentibus musculis, *Diaphragma*, & plerique *Abdominis musculi*, quæ omnia in id conspirant, ut *aër*, non secus ac in *follibus* videmus, modo per *asperam Arteriam* in *vesiculosum Pulmonum viscus* trudatur, modo per eandem exprimatur, aliquando *sono-*

rus, aliquando *non*: ille *Vocis* nomine venit, hunc à spirando simpliciter *Spiritum* sive halitum appello. Ex his rite consideratis patet, respirationis organa utriusque nec minus *Loquela* causam esse remotam, & ut *Schola* loquuntur, *sine qua non*; licet enim aër non semper expiretur *Sonorus*, *Vox* tamen & *Loquela* arte adeo cum *respiratione* coherent, ut nunquam absque ea inveniantur.

De *Spiritu simplici & non sonoro*, dictis nihil addo; est enim aër nullo modo affectus, qualem communiter per *Os Naresve* expirando emittimus: quare dispiciendum, quid illum, dum expiratur, *Sonorum* reddat, seu, quod idem est, quodnam *proximum Vocis* sit *organum*.

Nemo hactenus dubitavit, id esse *Laryngem* seu *aspera Arteriae caput*, ex *cartilaginibus* quibusdam sibi inarticulatis compositum, & unanimiter creditur, *Vocem* efformari aërem
per

DE LOQUELA. 23

per *Laryngis rimam*, solito plus coarctatam, expirando, exemplo desumpto à *Tibiis* aliisque *instrumentis pneumaticis*, ubi aër sola *canalis*, quem transit, *angustia* sonorus fieri videtur. Verum rem aliter se habere, sunt plures & non spernendæ rationes quæ mihi persuadent.

I. In *instrumentis* illis aër non tam à *fistulæ angustia*, quam ejus aut dilaceratione, aut in motum tremulum celerrimeque undulantem coactione *sonorus* efficitur.

II. Experientia mihi constat, & cuius idem in se experiri licet, aërem summo etiam conatu per *Laryngem* vel maxime *coarctatum* non reddi, nisi volentibus nobis, *sonorum*, cum alio modo expiratus parvo labore, & per *rimam Laryngis* multo patientiorem *Vocalis* fiat, quod sane juxta communem opinionem fieri haut posset.

III. Nobis multoties à *Catarrho* vocis usus plane pro tempore adimitur.

B 4

tur;

tur, licet *Laryngis rimam* pro lubitu contrahere possimus.

IV, *Vox* in demortuorum *Larynge* nulla arte excitari potest, quamvis *Anatomicum* quendam non imperitum *Vocem* mangonio quodam ementitum viderim.

V. Scire percuperem, quanta *rima* istius *apertura* ad *Vocis* formationem requiratur, diuturna enim observatione didici, nos, dum ut vulgo solemus, loquimur, *sonum* proferre *quartâ* vel ad summum *quintâ* à gravissimo, quem cantando edere possumus, distantem, qui tamen eadem *Laryngis apertura*, qua communiter respiramus, producitur.

His ce & similibus rationibus commotus aliunde *Vocis* originem derivare tentavi. Non equidem inficias eo, *Laryngem* proximum *Vocis* esse *organum*, modus autem eam ex aëre formandi longe à priori illo diversus mihi videtur: quod ut probe intelligatur, mechanicam *Laryngis* structuram

DE LOQUELA. 25

cturam paucis dabo. Constat ex quinque *cartilaginibus* satis *solidis*, *glabris*, & insigni *elaterere* præditis, inque sui medio *rimam* pro aëris & *Vocis* transitu relinquentibus, quæ non solum vinculis ligamentosis sibi invicem connectuntur, & mirando artificio inarticulantur, sed & diversis *exiguorum musculorum* paribus, *Laryngi* propriis, quibus ob *nervos*, à pari *vago* & *intercostali*, ut et à *duriori nervi auditorii propagine* acceptos, maximus cum *Auribus*, *Oculis*, *Faciei* partibus fere omnibus, cum *Corde*, *Diaphragmate*, *Thorace* &c. est consensus & vitale commercium, quique, ut ex ortus & insertionis modo patet, non nisi junctis viribus agunt, & ita, ponderibus suis æquilibrantibus, *Laryngis rimam* in eodem situ fervant: quam tamen, non infiteor, mutarent, si modo hoc modo illud par seorsim agere posset. At nemo asserere ausit, sibi facultatem esse datam, aliquod *musculorum*

istorum par, sive dilatationi *rima* sive ejusdem coarctationi destinatum, extra *loquendi actum* seorsim movendi, quod tamen, cum eorum actio mere sit voluntaria, necessario fieri deberet.

Jam igitur superest, ut dicam, quod dum *vocem* edere cupimus, *vitalem ex corde cerebroque characterem Laryngis musculis inspiramus*, qui protinus in annexas *cartilagineas* agunt, at quoniam eorum vis à *cartilagineum* renitentia superatur, & hæc vicissim à *musculorum* activitate, *Oscillatorius* quidam *tremulusque* inde motus nascitur, qui *æri* simul expirato impressus & eodem tempore *pectoris* imo & *capitis ossibus* communicatus, eum *sonorum* reddit: Haud secus ac tremulus *scyphi vitrei* motus, marginem ejus madido digito fricando excitatus, in *ære vicino soni*, elegantis autem in aqua contenta undulationis causa est: Eodem modo *sonus* excitabitur in *assere lævigato*, digi-

gitum

DE LOQUELA. 27

gitum madentem ita ei affricando, ut subsultim incedat; aer enim reciproco *compressionis & resitutionis* motu universas asseris partes, ut & *aerem* eis inclusum, in *motum tremulum* adigit, qui in nobis sonum excitat, secus ac fit digitum simpliciter affricando: Tale quid deprehenditur in pluribus *Insectis* volatilibus, imprimis *muscis* majoribus, quæ *susurrum* notabilem non tam *alarum*, (eis enim abscissis adhuc perseverat) quam *musculorum* in pectoris cavo latitantium celerrimo & quasi *oscillatorio* motu excitant. Motus hujusmodi bina in nobis ipsis exempla observare licet, in *Lingua* unum, dum *literam* r pronunciamus, alterum in *labiis*, dum ad demulcendos *infantes* iis susurramus. Ita ut decantata illa *rima* *voci* tantum jam elaborata *graviori* aut *acutiori* reddendæ inserviat, sicuti in sequentibus audiemus.

Ex his simul sponde pater, quænam *Vocem* inter & *aerem* non sonorum
dif-

differentia intercedat, quæ tanti est momenti, ut, si ignoretur, *Surdi* quam plurimi clara *voce* loqui nunquam discant; nescirent enim, quid illa *oris* in varias figuras distortio sibi vellet, nisi *Laryngis tremor* palpandus iis exhiberetur. Omnes etiam homines, licet ratio eos ut plurimum lateat, bifariam loqui didicere; cum enim à quolibet, non nimis remoto exaudiri volunt, utuntur *voce*, & aërem inter expirandum in *Larynge* sonorum reddunt: at cum clam quid alteri in aurem dicunt, ne *tremorem* istum in *Larynge* excitent, cavent, & aërem, *ab organis loquelæ* varie quidem modificatum, at non *sonorum* proferunt.

Hactenus tam *Vocis* quam *Spiritus non sonori* officinam perlustravi, jam ordo requireret, ut & organa, quæ hunc & illam in varias effingunt formas, describam: at non incongruum duxi, quorundam *Vocis* phænomenon prius rationem ex *hypothesi* mea reddere.

Cur

Cur abscissa aspera arteria infra *Laryngem*, aut ligatis, obstructis, dissectisve *Laryngis* nervis, *Vocis* usus amittatur, nemo non ex modo dictis videbit: at quomodo à *Catarrho*, *Variolis*, *Febribus ardentibus*, *intensa vociferatione* &c. raucedo & interdum plena ἀφωβία oriatur, non ita patet: In omnibus his casibus *Laryngis cartilagine*s, quæ modice siccæ, solidæ, læves, deque corporum *resonantium* natura esse debent, tenaci *muco*, ex irritatis earum glandulis copiosius sudante, oblinuntur, unde *elaterem* suum amittunt; Idem cernimus in *Campanis* panno involutis, ut & in *Tibiis* aliisque pneumaticis instrumentis, quando ab aëre halituoso nimis humectantur.

Porro inquirendum, quid *Vocem gravem* reddat *acutamve*. Duplex hujus phænomeni ratio est; si enim *Vox* unius comparetur voci alterius, dum uterque familiari sibi sono loquuntur, dicendum, id provenire à

30 DISSERTATIO
à diversa Cartilaginum gutturalium
magnitudine & crassitie ; nam quò
sunt ampliores , eo vibrationes ea-
rum , cum tremunt , sunt majores
at tardiores , hinc *Vox gravior* , &
contra . At si quærat , quo artifi-
cio idem homo *vocem modo gravem*
modo acutam edat ? resp. *Laryngem*
habere musculos cum aliis quoque
partibus , ut *osse sterni* , *hyoide* &c.
communes , quorum opè vel attol-
li , ejusque rima coarctari , vel de-
primi , eademque rima dilatari po-
test : *Vox* itaque ob rationem , in
priori casu allatam , per angustam
rimam acuta , per patulam autem
gravis redditur ; & in hoc totum can-
tandi artificium consistit : verum so-
nus ille , qui καὶ ἔροχον tremulus di-
citur , musculorum *Laryngem* attol-
lentium & deprimentium *citissima re-
ciprocationi* debetur .

Hinc & alia nascitur quæstio , cur
Vox nos tandem deficiat , eam *justo*
acutior aut *gravior* reddere vo-
len-

DE LOQUELA. 31

lentes: id fit præcipue, quia *Larynx* tanto conatu vel attollitur, vel deprimitur, quantum muscoli ejus proprii superare nequeunt; & conatus iste insignem in *Gutturæ* dolorem excitat.

Vocem circa *pubertatis* annos alterari, id est, inæqualem, duram, & quasi scabram fieri, cuius notum est: at si ratio petatur, dicendum, non solum ob genitalium cum *vocis organis* consensum *Laryngis* cartilaginee & musculos robustiores & ampliores fieri, præsertim in maribus, sed & reliqua ossa, ob vigentem magis calorem, tum robur suum justamque duritiem adipisci, unde *Vox* demum fit firma & matura; non solus enim *Larynx* tremere debet, sed omnia ferè totius corporis ossa, quod quilibet, manu dorso, pectori, verticillive admota, in se facile deprehendet: at *mares*, quibus *Larynx* & ossium moles non nisi leviter alteratur, *fæmineam* semper *vocem* habebunt.

Hinc

Hinc etiam patet, quomodo pueros & foeminas adultiores voce fere semper, quamvis eam æque acutam edant, ab invicem dignoscamus; cum enim illorum ossa ob mollitiem parum resiliant, vocem habent, hebetiorem.

Quo pacto iis, qui ante pubertatem castrati fuerunt, vox glabra & acuta maneat, cum ratio in promptu sit, dicere superfedeo. Jam videndum, ob quam causam *vox* aliquando ab una *Octava* in aliam subito transfiliat etiam nolentibus, & ut vulgo bene loquuntur, *frangatur*. Duo hic notanda, quando id fiat, & quo modo; accidit id quidem cuiusvis *vocem* nimis intendenti, imprimis autem *Concionatoribus*, postquam ad ravim usque *Stentorem* egerunt: at quomodo id contingat, *Tibia* nos & *Chorda* docent, quando nimirum obstaculum aliquod *sonum ordinarium* in duo dirimit; si enim partes sunt æquales; sonus uterque octa-

octava est acutior priori, nec ab invicem distinguuntur; at si sunt inæquales, *duo diversi soni* eduntur simul, quorum alter altero est gravior: & hoc appellatur *vox fracta*.

Id quo familiares nostros, quamvis eos dum loquuntur non videamus, dignoscimus, non sola *vox* est, qualis in *Larynge* efformatur, sed quatenus ea à *reliquis Loquela organis* diversimode in *litteras* convertitur; pluribus enim eandem litteram pronunciantibus aliquod erit discrimen. Pauca denique addam de modo, quo sæpius *inscii* imo *inviti* in magnam *vocem* erumpimus, cum *ridemus*, *ejulamus*, *gemimus* &c. Dicitur quidem vere potest, universam nostram vitam ita esse constitutam, ut insigniter vel læsa, vel jucunde affecta, *voce* id testari debeat: verum & alia dari causa potest, nimirum ille jam dictus *Laryngis* cum *Auribus*, *Oculis*, *Facie*, & imprimis etiam *Corde* per

C

ner-

nervos consensus; quam primum enim *Spiritus*, nervorum istorum incolæ, vehementer hoc illo modo agitantur, in consensum rapitur *Larynx* cum *partibus* vicinis, & sic varii generis soni excitantur, qui peculiarem quandam linguam constituunt, quam omnes gentes, nec *Surdis* exceptis, & loquuntur & intelligunt, quæque, licet partem nostri mere sensitivam spectet, nobis pro indicio est, qualis fuerit naturalis illa & universalis lingua, quam, carnales facti, una cum mentali cognitio ne fere amisimus.

Redeo tandem ad *organa*, *Loquela peculiariter consecrata*, quæque *Vocem* & *Spiritum*, sermonis materiam, varia *literarum forma* induunt. Ea vel *passiva* tantum sunt, vel *activa*: *Passiva* sunt *duo meatus*, per quorum alterutrum aër, sive sonorus sive non sonorus, foras prorumpere cogitur; in faucibus enim quasi in bivio collocatus est, &, nisi quid impediatur, tam

DE LOQUELA. 95

tam per *nares* quam per *os* prodiret. *Meatum* horum præcipuus est *oris interior cavitas*, ab *imis faucibus* ad *dentes usque* extensa, *linguam & palatum* pro limitibus habens, quo pertinet *hiatus labiis dentibusque* terminatus, ut & *dentium interstitia*. Alter est *narium in fauces* apertura, qua *vox & spiritus*, nisi *lingua labiave* obicem iis ponant, egreditur. *Meatus* hi ita debent esse conformati, ut aperto uno alter exacte claudi possit, & vicissim uno clauso alter satis sit pervius.

Organa Loquela activa sunt, quæ *vocem spiritumque* modo per hunc modo per illum *meatum*, varie conformatum prodire determinant. Ea sunt *Lingua cum Osse hyoide*, *Uvula*, *Maxilla cum infixis dentibus & Labiis*. *Lingua* est pars corporis humani, non *Loquela* tantum, sed pluribus usibus ut *gustationi*, *ciborum masticandorum distributioni*, & *masticatorum deglutitioni* inserviens.

C 2

Pars

36 DISSERTATIO

Pars ejus *posterior* cum osse hyoide & *Larynge* arcte connectitur, pars *inferior* cum suis musculis & fræno quodam, de *Tong-riem* dicto, at reliqua pars inferior cum lateribus & tota *superficie*, quæ *palatum* respicit, plane libera sui que juris est, nec absque insigni *Loquela* depravatione impedita esse potest. Substantia *Lingua* maximam partem composita est ex omnis generis *motricibus fibris*, miro artificio decussatim sibi telæ instar implicitis, & præterea aliquot *musculorum* paria habet propria, quædam cum osse hyoide, quod ipsi pro fulcro est, communia; quibus *extendi & retrahi, attolli & deprimi, dilatari & contrahi, in gibbum incurvari, palato dentibusque fortiter applicari, & subito relaxari, tandem in motum oscillatorium* adigi potest: hisce diversis suis motibus *vocem & spiritum* vel per *Nares* vel per *Os*, vel *pleno alveo* vel *exili radio*, vel *continuo filo* vel momentanea cum *explosione*,

DE LOQUELA. 37

sione, sive inter *ipsam & palatum*, sive inter *latera ipsius & genas*, sive denique inter *dentes* exire determinat.

Os ob figuram suam, qua *Græcorum* *U* refert, *Hyoïdes* dictum, est linguæ basis, & aliquot musculorum paribus originem dat, qui *Linguae & Laryngis* motui serviunt; ejus tamen usus adhuc quidam est peculiaris, nimirum *Laryngem*, lingua in societatem pertracta, attollere, eumque cum annexa *aspera arteria* elongando arctiorem reddere, & ita *vocem acuerè*: dum autem ope *muscularum* ab *osse sterni* venientium deprimitur, eidem *Laryngi & asperæ arteriæ* graviter incumbendo utrumque breviorè at simul patentiorè, & sic *vocem graviorè* efficit. Quoties enim *vocem* mutamus, *Laryngem* vel attolimus vel deprimitimus, & donec id facere licet, *vocem graviorè* aut *acutiorè* reddere possumus; quod quilibet, *Vocem suam* ex gravi *acu-*
C 3 tam,

38 DISSERTATIO

tam, & vicissim ex *acuta* per gradus *gravem* faciendo, manu gutturi admota deprehendet. Ob hanc causam *Musici* nonnulli *voce* & *puerili* & egregie *mascula* eadem facilitate canunt.

Uvula est *caruncula* quaedam laxa & *glandulosa*, in medio *palati* fornice de *membrana* quadam *mobili* suspensa, quæ, quantum quidem *Loquela* inservit, una cum modo dicta membrana *vocis*, in *faucium* *bivio* constitutz, per *nares* eruptionem moderatur; quum enim *Vocem* *spiritum* *ve* per os tantum emittere cupimus, quod imprimis fit in pronuntiatione *Litterarum*, quas in sequenti Capite *explosivas* appellabo, *meatum* *varium* ea tanquam *valvula* claudimus: si autem vel deficiat, vel *narium* in fauces *hiatum* nimis amplum obturare nequeat, *Litera* *p*, *r*, *k*, per nares summo cum dedecore pronuntiantur. Hæc forsitan præcipua, si non sola, ratio est, cur *bruta* *animantia*

DE LOQUELA, 39

maxilla hac particula careant.

Maxilla cum infixis *Dentibus* & *Laborum* vallo id agunt, ut *oris* hiatus pro rei necessitate claudant aut aperiant, *Vocemque* & *Spiritum* magis minusve stringendo & acuendo in varias *litteras* efforment. Eam ob rem infantes, antequam *dentes*, saltem *incisivos*, habeant, plures *litteras* pronunciare nesciunt, & *edentuli Senes* *litteras* *s, f, i* admodum hebetes & obtusas efferunt.

Data opera omnes has partes non nisi rudiori penicillo delineavi, quia instituti mei ratio accuratorem earum cognitionem non requirit, & quoniam à plurimis *Anatomicis* satis exacte descriptæ sunt, ita ut de earum *structura* nihil habeam peculiare, quod addam; Verum de *usu* quædam, ab aliis non animadverta, disferere cogebat.

Quod autem in *Loquela* definitione de motu organorum ejus, longo & frequenti usu addiscendo, dixi, non

in eam partem velim accipi, ac si motus iste, quatenus motus est, deberetur artificio, sed solummodo quatenus eo *vox humana* articulatur; sensu enim priori *motus* istarum partium est *naturalis*, & tantum non nobiscum natus, secus ac posteriori. Non solum omnes nascimur *ἄλλοι* sive absque *Loquela*, sed & nemo sibi ipse loquendi *Magister* est, cum tamen pleræque artes suos habeant *αὐτοδιδάκτες*: Ita ut, si quæ alia, certè *Loquela* pro arte sit habenda, nec male definiretur *Ars loquendi*.

Nec contra me est, quod nascatur nobiscum desiderium quoddam cogitationes, imprimis animi affectus *voce* exprimendi, quod & in *Surdis* & *Mutis* jam animadvertimus: maximum tamen inter sonos istos inconditos & *Vocem* revera *humanam*, pro *Loquela* requisitam, est discrimen; Illi enim omnibus, etiam *Mutis*, sunt communes, hæc autem reliquarum instar artium addiscitur.

Non

DE LOQUELA. 41

Non tamen nego, uti supra jam innui, quod si homines, non quidem *Surdi*, at qui loqui nunquam didicerunt, una degerent, ipsos inter se linguam quandam novam esse condituros, verum ob tres rationes valde imperfectam.

I. Quia nullam literarum habent cognitionem, & organorum *Loquela* usum plane ignorant, proin sonos alter alteri aut inimitabiles, aut saltem non intellectos ederent; genuina enim *literarum pronuntiatio* non secus *Creationis* donum fuit ac *Loquela* ipsa, suntque unica amissæ *Lingua naturalis* rudera, quæ memoriæ adhuc infixæ mansere.

II, Quia vix unquam in re aliqua denominanda consentire possent, non enim se invicem intelligerent.

III. Cogitationes abstractiores, quamvis in rebus sensibus obviis consentire potuissent, sibi invicem aperire nequirent. Conderent itaque *linguam* aliquanto perfectiorem, C 5 quam

42 DISSERTATIO

quam est brutorum quorundam, quæ diversis *sonis* sibi invicem aliquid significant: sicuti videmus *Gallos gallinaceos Gallinas* suas, has autem *pullos* suos *voce* congregare, *suem*, in discrimine existentem, totum gregem in auxilium vocare, *canes, feles & serpentes* iram & vindictam, illos *roncho*, hos *sibilo* quodam testari. At homines, diversam quisque linguam loquentes, si in societate ipsis foret vivendum, linguam ex omnibus mixtam conderent, cujus rei veritatem plurimæ modernæ *Lingua*, ut *Anglica, Gallica &c.* adstruunt.

Quam primum nascimur, plurima externa objecta novos mundi hospites invadunt, suasque in nos vires per varios motus exerunt, qui absentibus objectis, non ita pereunt, quin singula sui vestigia seu *ideas* in nobis relinquunt, multarum postea & *cogitationum & actionum* principia seu elementa; non enim otiosa manent, sed veluti *seminia* quædam, dum-

DE LOQUELA. 43

dummodo terram bonam & laudabilem nanciscantur, ad maturitatem & perfectionem tendunt.

Inter innumera ista objecta sunt varii generis *soni & voces articulatae*, quæ, imprimis cum affectu prolatae, efficaciter in nos agunt, & nisi auribus simus capti, loquendi facultatem ob insignem aurium cum *Vocis* organis consensum, pedetentim excitant; statim enim ac *vocis* alicujus significationem didicimus, quod semper prius contingit, quam ipsi loqui sciamus, ejus *idea* non minus efficaciter etiam in ea *organa* operatur, per quæ ab aliis ad nos erat delata; hinc eam, sæpius tentando, studemus imitari, donec ejus cum primitiva similitudinem læti animi advertamus: & sic sensim *linguam nostram vernaculam* loqui discimus.

Qui autem, veluti per *parentes bestiarum* hæc dicam, vel *surdi* sunt, vel admodum *stupidi*, vel extra hominum consortium educati, vel, quod rari-

ro

44 DISSERTATIO

ro contingit, qui *vocum ideas*, rite quidem perceptas & intellectas, *Loquela* organis bene se habentibus, elaborare nequeunt, vel qui organa *Loquela* plane habent inepta, artem loquendi haud discent unquam.

Hinc patet *quatuor* vel *quinque Mutorum* genera esse posse. *Surdi nati*, & qui inter *bruta* adoleverunt, ejusdem sunt conditionis; cum enim *Vocis humana ideas* auditu nunquam perceperint, multo minus eas reddere poterunt, ideoque muti erunt.

Qui tantæ sunt animi hebetudinis, ut alios loquentes non possint intelligere, eandem ob rationem nunquam loquentur.

Cur iis, quibus organa *Loquela* admodum vitiosa sunt, articulate non loquantur, ex supra dictis manifestum est.

At qui loquentes alios intelligunt, & organis bene conformatis loqui nequeunt, sunt rara avis, nec nisi
duos

DE LOQUELA. 45

duos aut tres mihi videre contigit :
 Ex inde didici , tam arctum inter
Auditus & Loquela organa nexum
 non semper esse , quin magnus ali-
 quando intercedat hiatus. Tale quid
 comperimus in nonnullis , qui *sonos*
harmonicos & eorum intervalla auri-
 bus probe distinguere norunt , eos
 autem in *Larynge* efformare nec
 sciunt , nec unquam ediscere va-
 lent.

Errant igitur , qui *infantes* sibi relictos ,
 aut inter bruta enutritos , *Linguam*
 quandam , quæ *primæva* ipsis audit ,
 locuturos putant ; Non enim ratio
 reddi potest , cur hanc præ illa lo-
 qui debeant , cum neutram auribus
 acceperint. Proin *Christus Jesus* ,
 benedictus ille corruptionis nostræ
Restaurator , *surdos* illos *Matth. 9. &*
12. & Marc. 7. sanando , geminum
 perpetravit miraculum , non enim
audire tantum ipsos fecit , sed & alios
 protinus intelligere , & cogitationes
 per *organa Loquela* articulate profer-

rc :

46 DISSERTATIO

re: Namque licet *Surdo nato* vel arte vel *miraculo* solus redderetur *auditus*, infante recens nato non esset loquacior, sed *Lingua* demum aliqua ipsi foret addiscenda; Hinc sæpius risum mihi movent *insulsa* quorundam iudicia, qui, *Loquelam* me *surdis* cum *potiuncula* medicinali infundere credentes, *Softrum* aut potius *Didactrum* nimium me petere queruntur, cum tamen labor immensus & incredibilis per annum plus minus in *Surdo* aliquo erudiendo mihi sit ferendus: & licet artificium meum cum miraculis nihil habeat commune, patientia, ad praxin ejus requisita, tantum non miraculosa est.

Apparet etiam vel maxime, *loquendi artem* non adeo facile & absque longo usu addisci, nedum naturalem esse, si quis *Lingua* peregrinæ det operam; multos enim aliquando annos prius teret, quam singulas ejus *litteras* rite pronunciet, quum tamen *Lingua* sibi *vernacula* easdem ut

DE LOQUELA. 47

plurimum habeat, at quæ paulo aliter pronunciantur. *Galli, Angli, & Itali* vix unquam *Belgarum g* aut *ch*, *Helvetiorumve k* bene proferent; *Belgæ Germanorum sch* aut *Gallorum ch* aut *j* raro assequuntur; *Anglorum th* reliquis nationibus fere inimitabile est; *Abyssinorum & Caffrorum* pronuntiatio magnum exteris negocium parit. Quid si nobis, & audire & loqui diu jam assuetis, *litera* alicujus *peregrina* pronuntiatio adeo est difficilis, quanto difficilior erit *Surdis & Mutis*, sublata etiam *furditate*?

Dixi tandem in *Loquela* definitione, ad eam requiri, ut *Voces* ita reddantur, ut in aliis similes archetypo *ideas* excitare valeant: quod summopere est necessarium, & sine quo *Loquela* esset valde imperfecta & quasi nulla; sunt enim qui adeo male loquuntur, ut aliis barbari sint, vitium autem istud in se minime animadvertant.

Corol-

Corollarii loco geminam adhuc de *Loquela-questionem*, quamvis non adeo hujus loci sit, explicare conabor, tenuitatis tamen meæ conscius, solidioribus judiciis sententiam lubens submitto. Quæritur ergo, unde nam & quomodo tanta *Linguarum* diversitas nata sit, & quomodo miraculosum istud donum, *variis Linguis loquendi*, die *Pentecostes* super *Apostolos* effusum, sit intelligendum.

Priorem quæstionis partem quod attinet, ita sentio. Cum Homines etiam post lapsum locuti sint, & adhuc dum loquantur, non tamen, ut jam audivimus, ex naturæ quadam necessitate, sed ex memoriæ potius scrinio, & *Loquela* ab aliis, *artis* instar, ipsis sit addiscenda, ex *Dei attributis* necessario sequi mihi videtur, eum, cum creasset *Adam* ad imaginem suam, creasse talem, ut spiritus ejus, cum *Plaste* suo unitus, non solum rerum intima inspicendo

DE LOQUELA. 49

ciendo cognoscere, sed etiam præ-
 sentes sibi earum *ideas* voce rebus
 conveniente exprimere posset, cu-
 jus specimen dedit *Uxori & animan-*
tibus nomina imponendo: Verum,
mentalis hæc Lingua in ejus prævari-
 catione fere obliterata, nec nisi in
Fidelibus quibusdam ex parte resu-
 scitata nonnunquam fuit, qui, *spi-*
ritu suo liberorum suorum *spiritum*
 aliarumque rerum penetralia intuen-
 do, nomina ipsis congruentia impo-
 suere. At reliqui posteri *Adam*, qui
Deum suum magis magisque relique-
 runt, & *Spiritum* suum carnalibus
 cogitationibus penitus obnubilarunt,
 veras quoque rerum *ideas*, cum iis-
 que *Linguam* illam *primævam* amise-
 runt, ut non amplius ex *animo* illu-
 minato, sed ex *carnis* affectibus, si-
 ve *tenebris*, loquerentur. Quam
 primum ergo periit vera scientia, in
 ejus locum natæ sunt *variæ opiniones*,
 & *idea* per cæca ratiocinia elicita;
 pro quarum diversitate peculiaris

D

quif-

quisque rebus nomina indidit, ut tandem, imprimis cum opinionum suarum idola alter alteri obtrudere contendebant, se mutuo amplius intelligere nec vellent nec possent. Id quod & hodie adhuc dum contingit; Vix enim in universo terrarum orbe pagus est, quin peculiaria quædam habeat vocabula, alibi non intellecta: testantur id etiam nomina ridicula, quæ quotidie ex lascivientis *phantasia* penu finguntur. Si quis variarum gentium *Linguas* ad examen revocet, plerasque res non solum plane diversis exprimi vocabulis, sed & istarum constructiones, modumque cogitata iis exprimendi plurimum differre animadvertet.

Ad *posterio*rem quæstionis partem sic respondeo: *Mentes Apostolorum*, operante *Divina* illa *Flamma*, fuisse apertas, & adeo illuminatas, ut *Dei magnalia* & ipsi intelligerent, & intellecta *voce tantis rebus congrua* efferrent: Vixque credo, nec *Textus*
id

DE LOQUELA. 51

id evincit, eos vel singulos vel universos omnium, quæ aderant, gentium idiomatis fuisse locutos: Verum *Fideles*, talia audire cupidos, eorum verba, multa *charitate* animata, veluti divina *Semina*, cordibus suis tanquam bene cultis agris excepisse, & miram eorum dulcedinem avidos degustasse, cum reliqui, aures ad audiendum non habentes, *Apostolos* pro deliris vinoque temulentis haberent, nedum intelligerent; tales enim nec *Christum Jesum*, veritatis & charitatis fontem, intelligent, licet ipsum concionantem audiant: Quanta inter *audientes* est differentia, tanta est etiam inter *loquentes*; nam sermo quorundam fere semper iners est & inefficax, aliorum scopum suum fere nunquam non attingit: multum quippe interest, num quis ex intimis cordis sui penetralibus verba viva & animata proferat; num vero ex consuetudine tantum, de quibus ipse dubitet, & quorum

D 2

veri-

veritatem ipse secum non sentiat, lo-
quatur.

CAPUT II.

*Literarum naturam, & varioseas
formandi modos exponit.*

HActenus de *Loquela* subjecto ge-
neraliori, *Voce* nimirum & *Spi-
ritu*, & utriusque formandi ratione,
& scitu summopere necessaria diffe-
rentia: inquirendum jam, quo pacto
dicta *Vox* & *Spiritus*, ceu apta mate-
ria, in has illasve *litteras* fingantur;
Unica enim *litterarum materia Vox* est
& *Spiritus*, *forma* autem earum, ab
organorum & meatuum, per quos
transeunt, diversa configuratione pe-
tenda est. *Littera* igitur, non qua
sunt *Charaeteres* quidam calamo
picti, sed quatenus enunciantur,
sunt

*Vox vel Spiritus, vel utrumque si-
mul, diversimode ab organis Loquela
destinatis configurata.* Li-

DE LOQUELA. 53

Literarum possibilium numerus vix definiri potest, tot enim esse possent, quot diversis modis *Vox* & *Spiritus* ab organis *Loquela* figurari queunt: Præterea plures *literæ* suam habent *latitudinem*, & veluti *gradus* quosdam, idemque *Character*, etiam in eadem *Lingua*, non una eademque oris configuratione pronuntiatur, sic *sa* & *e* *aperta* quandaque audiunt, quandoque *clausa*, habet & *o* cum *i* suam *latitudinem* &c. Hæc autem differentia, si variæ *Lingua* invicem comparentur, majoris longe est momenti, & præcipua causa, quod peregrinas *Linguas* tam difficulter pronuntiare discamus, antequam organa nostra ad insolitum aliquem motum flectere possimus. Hæc observatio in *Surdorum* informatione plus habet utilitatis, quam quis forte credat.

Videmus etiam plures homines omnium fere *animalium voces* imitari aptos natos, quæ sane pleræque

54 DISSERTATIO

ex literis, quibus *Alphabeta* nostra carent, compositæ sunt. Non obstante autem hac *literarum* possibilitium copia, ab omnibus *Gentibus* quasi communi consensu, quod revera altiore earum originem innuit, non nisi facillimæ, simplicissimæ, cumque decenti organorum situ enunciabiles receptæ, & certis pro lubitu *characteribus* annexæ sunt, quorum numerus vigesimum quartum vix unquam superat: hi autem *characteres* non eodem modo ubique terrarum pronunciantur, imo eadem *litera* eidem populo diversimode aliquando sonat.

Verum enim vero Gens una in exprimendis *literarum* suarum *signis* multo ingeniosior fuit altera: modus *litteras* designandi perfectissimus, & cum rei natura maxime congruus est, si *litera* simplices simplicia quoque signa habeant, & vicissim hæc simplices designent *litteras*. Hac in re *Germani* reliquis nationibus palmam

mam facile præripiunt; illorum enim *characteres* idem ubique sonant, nisi quod multoties utantur *h* otioso, ad præcedentem *Vocalem* producendam; *Vocales* eorum sunt admodum simplices, & earum naturæ mire convenientes, *Diphthongi* inde compositæ componentium *Vocalium* vim retinent, quippe in eis audiuntur, secus ac fit in plerisque *Linguis*, quas vivas appellant; pro simplicissimis enim *Vocalibus* *Diphthongos* aliquando scriptas habent, ut *au*, *ou*, *ai*, *Gallorum*, *oe*, *eu*, *Batavorum*; vel *Diphthongis* adeo impropriis utuntur, ut componentium *Vocalium* vix alterutra audiatur, qualis est *Gallorum* *oi*, *Batavorum* *uy*, ut plura exempla taceam; vel tam varie pro loci varietate pronunciantur, ut si *Surdus* aliquis *Anglus* vel *Gallus* mihi docendus esset, non *Gallicas* eum *litteras*, sed *Germanicas* ab initio docerem, alioquin plane confunderetur. Nec *Consonantium* mul-

to melior fors est, tamque discrepans est quarundam pronunciatio, ut vix duæ sint *Gentes*, quæ characterem g eodem modo efferant. Audivi Gentem quandam *Americanam* literis *b, p, m, & f* plane carere, forte ob annulos, quos in *labiis* perforatis gestant: ita & *literam r* in *Sinensium* lingua desiderari, historiæ tradunt.

In *Surdo meo loquente* literas, sicuti à *Germanis* pronunciantur, descripsi, verum ut & exteris facilius intelligar, linguas quæ in *Europa* tam *Occidentali* quam *Septentrionali* in usu sunt, cum *Germanica* mihi vernacula hic comparabo. Omnes harum linguarum literæ, præter communem in *Vocales, Semivocales & Consonantes* divisionem, *Hebræorum* more, dividi possent in *Labiales, Dentales, Linguales & Gutturales*, ego tamen adderem *Nasales*: verum quoniam *Lingua* tot *Literarum* pronunciationi inservit, *Linguales* cum reliquis

u-
m
te
ra-
n-
ra-
fi
de-
us
am
fo
a-
m
l-
or
o-
or
e
or
e
s

* Tabula literalis Synoptica.

Litera omnes sunt

VOCALIS, quæ voce clara & minime impedita pronunciantur, & hæ
 vel { **SIMPLICES**, & absque ulla cum aliis miscela, qualis est
 GUTTURALIS *a*, & Gallorum *e* in voce *entendre*.
 DENTALES *e, i, j, y*, & Anglorum *ee* nec non *eo* in voce *people*.
 LABIALES, *o, u*, seu *w*, quæ posterior convenit cum Belgarum *oe*, &
 Gallorum *ou*.
 } **MIXTÆ**, idque
 GUTTURALI & DENTALI, ut Germanorum *ä*, Anglorum *aa* in *aal*,
 Gallorum *ai* in *aigu*.
 vel ex { **DENTALI & LABIALI**, ut Germanorum *ö* & *ü*, quibus respondent
 Belgarum & Gallorum *eu* & *u*, Angl. & Ital. iis carent.

SEMIVOCALIS, quæ quidem cum sono vocali, at aliquatenus impedito pronunciantur, idque
 vel { **NARES**, quæ pro oris, ubi formantur regione, sunt
 LABIO-NASALIS, ut *m*.
 DENTE-NASALIS, ut *n*.
 vel per { **GUTTURE-NASALIS**, ut *n* ante *g* vel *k*.
 OS, adjuvante in primis Lingua, quæ eas formando.
 TREMIT, ut in *r*.
 NON, ut in *l*.

CONSONANTES, quarum vis non tam in sono quodam, quam varia spiritus non sonori configuratione
 consistit, & sunt
SIMPLICES, hæque
 vel { **SIBILANTES**, quæ pro lubitu produci & corripri possunt, hæ iterum sunt:
 SIMPLICITER TALES, quæ formantur
 vel { in **GUTTURE**, ut *h*, Germanor. & Belg. *ch*, Hispan. *g* in *mugere*.
 vel { inter **DENTES**, ut *s*, Germ. *sch*, Gall. *ch*, & *g* ante *e* vel *i*.
 à **LABIO INFER. & DENTIB. SUPERIOR.** ut *f* & *ph*.
 CUM SONO QUODAM COEXTENSO pronunciantur, formantur & hæ:
 vel { in **GUTTURE**, ut Belgar. & Germanor. quorund. *g*.
 vel { inter **DENTES**, ut Gallor. & Belgar. *z* & Gallorum *j*.
 à **LABIO INFER. & DENTIB. SUPERIOR.** ut *v*.
 } **EXPLOSIVÆ**, quæ uno icu exploduntur, suntque
 PENITUS MUTÆ, quæ formantur,
 vel { in **GUTTURE**, ut *k, q* & *c* ante *a, o, m*.
 vel { circa **DENTES**, ut *t*.
 prope **LABIA**, ut *p*.
 CUM LEVI SONO, ad mitigandam asperitatem, incipiunt, formantur
 vel { in **GUTTURE** ut Gallorum & Anglor. *g* ante *a, o, u*, ut & plerorumque Germ.
 vel { circa **DENTES**, ut *d*, & ni fallor, Anglor. *th*.
 prope **LABIA**, ut *b*.

DUPLICES, hæ sunt compositæ ex duabus
 vel { **PLANE MUTIS**, ut German. *x* & *z* nec nō *c* ante *e* vel *i*: Angl. *ch*, Ital. *c* ante *e* vel *i*.
 LEVITER SONORIS, ut Anglor. & Italor. *j* & *g* ante *e* vel *i*.

DE LOQUELA. 57

liquis, præcipue *Gutturalibus* aliquibus, facile confunderentur; quare consultius duxi, quamlibet *literatum* classem juxta tres oris regiones, ubi formantur, dividere, additis simul formationis *organo & modo*, easque naturali quodam ordine *Tabula hac Synoptica* exhibere, cum prononciationis varietate. *

Ordo hic est simplicissimus & maxime naturalis, in quem *Literas* quascunque redigere potui, isque multo videbitur justior *auribus* quam *oculis* judicibus; absurdum enim cui videri posset, me hic *Diphthongos* *ou, eu, æ*, in *Vocalium* familiam adoptasse, ex *Consonantibus j & w* *Vocales* fecisse, duas tresve *Consonantes* ut *ch & sch* pro una sumfisse, aliasque denique, *simplices* creditas, ex simplicium numero exemisse, ut *c* ante *e & i &c.* Verum facile confido, æquum *Lectorem* non tam mihi quam *Lingua* suæ anomalix id imputaturum, si *literarum naturam*

58 DISSERTATIO

æqua lance trutinaverit, auresque potius quam oculos & præjudicia consuluerit: imprimis si *Vocales*, plerisque literis pronunciationis ergo adjunctas, ab eis rejicere, idque solum, quod cuius literæ essentialis est, ad examen revocare noverit; Notatum enim velim tanquam quid maxime necessarium, me, cum de *Semivocalium & Consonantium* formatione verba faciam, non intelligere tales, quales à pueris inter syllabizandum cum *Vocalibus* admixtis pronunciantur, ut *pe, ef, ka, el, em, en, &c.* sed id tantum quod ipsis, abjectis *Vocalibus*, proprium est & essentialis, quodque eas ab invicem, nimirum *m* ab *n*, *p* a *t*, *s* ab *f* formaliter distinguit. Incredibile est, quantum ad faciliorem *lectionem* faciat, si *Surdi* Literas hoc modo pronuciare docentur; imo pueros, *Literarum* penitus ignaros, hac methodo bis 24. hōrarum spatio legere docui.

Post

DE LOQUELA. 59

Post generalem *Literarum* in *Vocales*, *Semivocales* & *Consonantes*, divisionem, eas pro tribus oris regionibus, in quarum aliqua litera quævis præcipue formatur, subdividere mihi placuit; sic enim ad oculum cernitur, quomodo eadem *Vox* idemque *Spiritus*, prout vel in imo *Gutture*, vel circa *Palatum* & *Dentes*, vel prope *Labia* ob organa *Loquela*, prehenditur, in *Literas congeneres* efformetur; quare de quavis trium harum *classium* quinque sex pluresve reperiuntur, ut de *Gutturalibus* *a*, *n* ante *g* vel *k*, *ch*, *g*, *k*, de *Dentalibus*, *e* & *i*, *n*, *s*, *z*, *t*, de *Labialibus*. *o*, *u*, *v*, *m*, *f*, *p*. Distinctione hac non animadverta. ratio reddi nequit, cur *infantes*, quorum *Loquela* adhuc adeo impedita est, ut, *u*, *n* ante *g* vel *k*, *r*, *k*, nondum pronunciare possint, pro implendo hiatu non promiscue quamcunque literam adhibeant, sed plerumque *Dentalem* ejusdem ordinis,
ut

ut *l* pro *r*, *n* pro *ng*, *t* pro *k*, *o*
pro *u*.

Antequam autem *Literarum* in specie naturam & formandi modum explicem, monitum volui *Lectorem*, quod, sicuti omnes *Literæ*, nec ipsiſ *Vocalibus* exceptis, tanquam *Spiritus simplex* & non sonorus aliquo modo pronunciari possunt, cum *ex.gr.* alicui quid in aurem susurramus, ita & *Consonantes*, præter illas, quas simpliciter *explosivas* voco, *vocaliter* seu cum *sono* quodam proferri queant, gentesque sint, quæ eas ita pronuncient: quod tamen divisioni meæ nequicquam derogat; ut in sequentibus patebit.

Præoccupabo hic *Lectorem*, qui procul dubio in *tertio Capite* objiciet, hanc meam de *Surdis & mutis instituendis* doctrinam semper fore mutilam; quoniam omnes, quos *Lingua, Labiis, &c.* efficimus motus nunquam visu suo ita sint assecuturi, ut alios loquentes intelligant: Verum,

DE LOQUELA. 61

rum, præterquam quod visus auditui vivida sensibilitate haud cedat, nec opus id esse assero, si, quæ dicuntur, eis aliquatenus sint familiaria; namque & nos sæpissime *Consonantes*, ab aliis è longinquo pronunciatas, non audimus, sed ex admixtis *vocalibus* & *semivocalibus* colligimus. Quotidie id observatur inter concionandum, estque præcipua ratio, ob quam, cum clam & quasi per insidias auscultamus, uno aliquo verbo probe intellecto, tanquam arrepto filo, totum tandem glomum sequi possimus, curque verbum, peregrina lingua prolatum, prima vice rarissime nobis repetere liceat.

Jam *Literas* ad sua usque incunabula persequar, easque singulatim ita examinabo, ut *Germanorum Litera*, ob perfectam simplicitatem, mihi futuræ sint regula, cui aliarum quarundum Gentium *Literas* applicabo, & quænam ab illis discrepent, quænam convenient, docebo, unde
éx-

extranei non solum noſtram formandi rationem facilius addiſcent, ſed & ſurdos ſuos minori cum labore erudient: In explicatione autem hac eundem, quem in diſiſione, ordinem ſervabo, & quamlibet literarum claſſem per triplicem oris regionem deducam.

Vocales ſunt Vox diverſa tantum oris apertura modificata; & ſunt vel ſimplices & uniformes, ut a. e. i, j, y. o. u, w: Vel mixta, quæ è duabus in unam ita coaluere, ut ſimul pronunciantur, in quo à Diphthongis differunt, ut pote quarum Vocales ſucceſſive pronunciantur: hæ autem Vocales mixta ſunt ä, ö, ü, quas Lingua quædam vel plane non habent, vel male exprimunt: Verum de formationis modo ſtatim plura dicentur.

Vocalium ſimplicium prima eſt Gutturalis a, omnium maxime ſimplex, clavis Alphabeti, ac proin Litera initialis apud omnes Gentes, exceptis ſolis, quod ſciam, Abyſſinis, quibus
 teſte

DE LOQUELA. 63

teste Literatissimo *Ludolfo* decima tertia est. Vario quidem *Lingua* situ pronunciarī potest, communis tamen & maxime conveniens est, ut *Lingua* in situ quietis suæ sit, blande in ore exporrecta, *dentiumque* inferiorum marginem vel non vel leviter tantum attingat: si itaque *maxilla inferior* deorsum trahitur, & os ita aperitur, ut *Vox* in *Gutturē* efformata nec ad *dentes* nec ad *labia* notabiliter impingat, a quoddam apertum audietur: at si *labia* in orbem constringantur, ut faciunt *Bojari*, ad *o* accedet: *Angli* bifarium *a* suum pronunciant, viz. vel modo jam dicto, ut in vocibus *shall*, *call*, vel media *Lingua* parte magis versus palatum inflexa, & sic fit *vocalis* ex *a* & *e* mixta, ut in Vocibus *James*, *Have*: aliquando *o* suum & *au* tunquam *a* pronunciant, ut in vocibus *knot*, *schop*, *cause* &c. nec non *Galli* *e* suum, si *n* vel *m* sequitur, ut in voce *entendement*;
quod

64 DISSERTATIO

quod probe observandum, si quis furdum aliquem erudiendum habeat, eodem enim modo *Literas* ubique pronunciare assuefaciendus erit.

e, i, j, y. sunt *Vocales dentales*, seu *vox*, quæ inter prodeundum ad *dentes* magis minusve allidit; hinc infantes, licet dicant *papa, bo* &c. has literas pronunciare nequeunt, donec *dentes*, saltem incisivos, habeant. Et quidem *e* formatur, dum *Vox*, leniter diductis *labiis*, ad *dentes* itidem modice diductos impingit: *Lingua* autem situs talis esse debet, ut pars ejus anterior utrinque *caninis dentibus inferioris maxilla* aliquantulum obnitatur, media autem in gibbum elevata, palato propius admoveatur, quam fit pronunciando *a*; ita enim *vocis meatus* undique angustior redditur & *e* multo fit clarius. *Litera* hujus *sonus* in omnibus fere *Linguis* idem est, præterquam quod aliquando apertior, aliquando magis

gīs

DE LOQUELA. 65

gis clausa pronuncietur; Verum *Angli* eum non raro tanquam *i Germanorum*, ut in vocibus *evil, ever*, Galli autem, ut jam dixi, non nunquam veluti *a* pronuncient.

i, j, & y, Germanis sunt una eademque *Vocalis*, modo correpta magis, modo producta, nec ullo nititur fundamento, *i* aliquando *Consonantem* fieri, *j* seu *jota* dictam, sed rapidius tantum pronunciat, ut cum sequente *Vocali* *Diphthongum* constituere queat: Cæterum formatur *i* eodem fere modo, quo *e*, nisi quod vel *dentes* magis stringendo, vel *Lingua gibbum* magis elevando, vel utroque, vocis *meatus* reddatur angustior, unde *sonus* quoque emergit acutior, qui tamen aliquando ab *e* clauso distingui vix potest. *y* Autem est *i* solito productius seu geminum. Variationes hujus literæ hæ sunt: *Angli i & y, Belgæ* autem plures *y* pronunciant tanquam *ei*, ut *time, cry, wyn, tyd. De Anglorum,*

E

rum,

66 DISSERTATIO

rum, *Italorum* & *Gallorum* j infra dicetur. *Anglis* *ee* semper *i* sonat.

o, *u*, & *w* sunt *Vocales labiales*, seu quæ vario *labiorum* situ efformantur, & tantundem *o* & *u* inter se differunt, quantum *e* & *i*: *w* autem ad *u* se habet ut *j* ad *i*. Formantur *o*, *u* & *w*, cum *dentes* & *lingua* eundem, quem in *a*, situm servant, *labia autem*, sicut in *e* & *i* *dentes*, magis vel minus contrahuntur, & sic, quando minus stringuntur, *o* habebitur, quando autem aliquanto magis, *u* vel *w*. Si quis *Surdum* docet, sollicite caveat, ne, dum *o* vel *u* pronunciat, vox *dentibus* impingat, aut *lingua* nimis prematur, alioquin eorum loco *Gallorum* *eu* & *u* obtineat. *Litera* hæ omnibus *Linguis* communes sunt, sed non in omnibus eisdem *characteribus* expressæ: *o* quidem idem est, nisi quod *Galli* suum *au*, vel *eau*, eodem modo pronunciant; at *u* *Germanorum* idem cum *u* *Anglorum* & *Italorum*, *Galli* autem

DE LOQUELA. 67

autem id reddunt per *ou*, & *Belgæ* per *oe*; cum tamen nil minus quam Diphthongus sit. *m* est *u* rapide at fortiter pronunciatum.

Vocales mixtae sunt *â*, *ô*, *û*, quibus respondent *Gallorum ai*, *eu*, *u*; *Belgæ* carent *â*, *ô* autem & *u* sicut *Galli* reddunt per *eu* & *u*; *Angli* non nisi *â* habent, quod exprimunt suo *u*, ut in vocibus *take*, *make*: *Vetrum Itali* omnibus tribus carent. *Hatum vocalium characteres* linguæ *Germanicæ* peculiare sunt, & admodum ingeniose à *Veteribus* excogitati; licet moderni plerique rationem nesciant: *Simplicem* habent quoque *characterem*, parvulo *e* notatum, quoniam *sonus*, quem significant *unicus* est, quamvis mixtus; sunt enim *a*, *o*, & *u*, ita pronunciata, ut *vocis transitus*, *lingua dentibusque* ad pronunciandum *e* compositis, angustior reddatur, & ita *e* cum dictis literis *a*, *o*, *u*, unicam at *mixtam Vocalem*

E 2

con-

constituat in quo earum à *Diphthongis* differentia consistit.

De *Diphthongis*, è *vocalibus* his compositis, quæque inde componi possent, multa addere superfluum duxi; non enim *Grammaticam* scribere, sed *literarum* naturam examinare animus est: id tamen in genere de eis dicam, eas inter loquendum formari ex *duarum*, *raro trium*, *vocalium successiva at solito citiori pronuntiatione*; tumque demum recte scribi, si *vocalibus* eas componentibus exprimuntur; Cum autem pleræque *Gentes Diphthongos* suas adeo male scribant, ut componentium *vocalium* vel alterutra tantum vel nulla inter pronuntiandum audiatur, eas ad examen revocare singulas non libet. sed iis, quorum interest, relinquo; facile enim quis *Diphthongum* quamcunque ad ea, quæ de *Vocalibus* tradidi. tanquam ad *Lydiū lapidem* probare poterit.

Ad secundam *Literarum* classē
ge-

DE LOQUELA. 69

generalem pertinent *Semivocales*, id-
 eo ita dictæ, quod formentur è *Spi-
 rito sonoro* seu *Voce*, at quæ in iti-
 nere suo multum infringitur: Pos-
 sunt tamen, genuinarum instar *Voca-
 lium*, pro lubitu produci. Sunt, ut
 jam dixi, vel *Nasales*, sive quæ per
 meatum, quo *nates* in *oris* cavitatem
 hiant, pronunciantur: Vox autem,
 in *Laryngis cartilaginibus* elaborata,
 eà transire cogitur, cum vel ad com-
 pressa *labia* appellit, & inde *regurgi-
 tans*, perque *nares* egredi coactus,
 in *m* formatur. Vel cum *Lingua* a-
 pex ita *palato anteriori* & *dentibus su-
 perioribus* adaptatur, ut per *os* egre-
 di *vox* nequeat; tum enim per *nares*
 regurgitare debet, & ita in *n* forma-
 tur: vel denique cum *vox posteriori*
Lingua parte, *palato* admota, ita
coercetur, ut ei non nisi per *nares* pa-
 teat exitus, formatur in *sonum*, qua-
 lem habet *n* ante *g* vel *k* & *q*, qui pe-
 culiarem in nulla, quod sciam, *Lin-
 gua* characterem habet, si forte *He-
 braeorum*

braorum y excipias ; cum tamen à reliquis *nasalibus* non minus differat, quam *k* diversum est à *t* vel *p*. Si quis hæc in se experiri cupiat, *Naso* digitis compresso unam de tribus pronunciare conetur, nec poterit. *Litterarum* harum *nasalium*, ut & sequentium duarum *oralium* in omnibus *Linguis* similis est pronuntiatio, unicam tamen *observationem* addam, quæ *n* spectat : si verbum quoddam terminetur in *n*, & sequens incipiat per *b* vel *p*, *g* vel *k*, *c*, *q*, tum *n* istud inter pronuncians etiam inscii, propter euphoniã, mutamus vel in *m*, si fuerit ante *b* vel *p*, si autem sequatur *g* vel *k*, pronunciamus *n* præcedentis verbi, ac si unam cum illis syllabam constitueret : id quod *Surdos* in *Lòquela* & *Lectiõne* multum juvare potest.

Semivocales orales appello, quæ quidem per *oris* hiatus pronunciantur, at non libere plenoque alveo, sicut *genuinae Vocales*, suntque duæ
l &

DE LOQUELA. 71

l & *r*. Formatur *l*, quando *Lingua pars anterior* dilatata firmiter applicatur *Palato Dentibusque superioribus*, ut *Vox* non nisi exili radio juxta *Lingua latera* erumpere possit; si enim *genas* versus *molares dentes* premas, exitum *voci* præcludes, & difficulter admodum hanc *literam* pronunciabis. *r* est *Vox* summa rapiditate *fluctuans*, & formatur, dum *pars Lingua mobilior*, altera crassiori immota manente, *oculi ictu* aliquoties *palato* alliditur, iterumque inde resilit; ita enim *Vox*, in *Larynge* efformata, inter pronunciandum *motu oscillatorio* fluit resluitque, & subsultim effertur: hinc quorum *Lingua pars anterior* crassa est adeoque gravis, ut, dum eam ita movere volunt, *posteriori præponderet*, *literam r* in *Gutturè* formabunt, sive audiant, sive *surdi* sint, & nunquam bene eam pronuntiabunt.

Agmen tandem claudunt *Consonantes*, *qua finguntur ex aère seu spiritu*

72 DISSERTATIO

ritu non sonoro, in cujus varia medi-
 ficatione omnis earum vis & inter se
 discrimen consistit : ex illis tamen
 non nullæ, ut *Gallorum x*, & *v*, & *j*,
Anglorum th & c. *Semivocalium* nomi-
 ne non plane indignæ sunt, quare sæ-
 pius de augenda harum familia
 mecum cogitavi : Verum ut *exosum*
Novatoris nomen evitarem, neque
 cum *Consonantibus* bellum gerere vi-
 derer, *Semivocalium* limites exten-
 dendo, nihil mutare volui; præterea
 citatæ modo *literæ* socium habent spi-
 ritum quendam asperum, qui magis
 de earum natura mihi videtur esse,
 quam lenis ille, quem sibi junctum
 habent, *susurrus*: quare eas à parte
 sui potiori denominabo.

Consonantes in genere sunt vel *Sim-
 plices* vel *Duplices*, omnesque per *os*,
 nec ulla per *Nasum*, pronunciantur.
Simplices sunt vel *Sibilantes*, quæ in-
 star *Vocalium* & *Semivocalium* pro-
 lubitu produci & corripì possunt;
 vel *Explosiva*, quæ subito & unico
 ictu

DE LOQUELA. 73

ictu quasi exploduntur. Utraque in duas iterum *Classes* divisi, nimirum in simpliciter tales, & quæ leviusculum junctum habent *sonum*.

Sibilantes, ita simpliciter dictæ, formantur ex aëre seu *h* quodam, in aliqua *oris* parte compresso, & per angustiam exsibilato, ut sunt *h*, *ch*, *s*, *sch* quod idem est cum *Hebraeorum* ש, & *f* seu *ph*. *h* omnium *Consonantum* est simplicissima, non enim differt ab aëre, quem communiter per os apertum exspiramus, nisi quod in *Laryngis rima* paulo densius coarctetur, estque communis sequentium materia: si enim *fauces* ope partis *Lingua* posterioris, in *gibbum* elevatæ, ita arctantur, ut spiritus cum sibilo quodam vique erumpat, ex *h* fit *Belgarum* & *Germanorum* *ch*, idem cum *Græcorum* χ, & *Hispanorum* *g* id voce mugere. *Galli*, *Itali*, & *Angli* hac *Consonante* carent quoad prononciationem, non quoad characterem: hinc si *Germanicam*

E 5

Bel-

Belgicamve Linguam addiscunt, semper hallucinantur ad hunc lapidem. Si autem *Lingua pars media* leniter attollitur, & anterior ita *Dentibus* adaptatur, ut spiritus non nisi per *Dentium* instertitia tenui radio prodire queat, & inde formatur, quale omnibus Nationibus commune est: & si *spiritui* transitus, ob *Linguam* depressiorem, amplior est, & fit *obtusius*, quod Germani reddunt per *sch*, Galli per *ch*, & *g*, cum sequitur *e*, *i*, vel *y*. Angli per *sh*, Itali & *Belge* carent. Denique, *f* seu peregrinum *ph*, formatur, quando *Labium inferius* ita *Dentibus superioribus* applicatur, ut *spiritui* per eorum *interstitia* sit erumpendum. Hæc *Litera* ab omnibus Gentibus eodem modo pronuntiatur: vidi puerum, qui *f* pronuntiare nequibat ob *Labium inferius* nimis exile, me jubente, *superius* adaptavit *dentibus inferioribus* & postea facile id pronuntiavit.

Litera, cum sono quodam coëxtensa
sibi-

DE LOQUELA. 75

sibilantes, sunt *Belgarum g*, imprimis in vocis alicujus initio, *Belgarum* & *Gallorum z*, *Gallorum j*, & omnium fere Gentium *v*: ut uno verbo dicam, hæc literæ sunt ipsissimæ, quas modo simpliciter *sibilantes* appellavi, *g* nimirum est *ch*, *z* est *s*, *j* est *sch*, & *v* est *f*, nisi quod singulæ, dum pronuntiatur, leviusculum sonum habeant comitem, quare alteris illis fiunt leniores.

Alterum *Consonatum* genus sunt *explosiva*, quæ nil aliud sunt quam *Spiritus*, qui vel in *prostrema* vel in *media*, vel in *anteriori oris parte* coarctatus, & ab *uvula* per *nares* egredi prohibitus, subito exploditur. Suntque vel *penitus muta*, nec *soni* quicquam admixtum habent, ut *k*, *t*, *p*: vel, ad mitigandam asperitatem, cum levissimo quodam *sono* incipiunt, & lenius exploduntur, ut *Gallorum g*, si sequitur *a*, *o*, vel *u*, *Germanis*, *Anglis* & *Italibus* commune, *d*, & ni fallor, *Anglorum th*, & denique *b*.

Prio-

76 DISSERTATIO

Priores ita formantur: quando *pars Lingua postrema* firmiter admovetur *palato*, ut spiritus, quem interim expirare conamur, nec per *os* nec per *nares* erumpere possit, ex eo subito iterum laxato, inque libertatem restituto, fit *k* vel *q*, vel *c* nisi sequatur *e* vel *i*: si idem *spiritus* in *media oris regione* circa *dentes* aggeritur, ex eo relaxato fit *t*; quando autem *spiritui*, compressis Labiis in oris cavitate coacervato, solutis istorum *repagulis*, *fores* patent, *p* formatur. *Hæ litera* ab omnibus *Gentibus* eodem modo pronunciantur, nisi quod aliquando adspirentur.

Posteriores sunt totidem numero cum prioribus, eodemque modo formantur, præterquam quod, cum eas proferre cupimus, expirandi conatus minor est, easque cum *sono obscuro*, & ob denegatum ei per *os* & *nares* exitum, *brevissimo* pronunciare incipimus: & ita ex *k* fit *g*, pro ut *Galli*, *Germani* &c. id pronunciant,

at

DE LOQUELA. 77

at *Belga* eo carent: ex *t* fit *d*, *p* autem mutatur in *b*. Moneo hic *Letorem*, si forte *Surdus* ipsi erudiendus obtingat, ne nimis anxius sit de hac differentia; cum enim sonus, qui Literis *g, d, b*, comes est, nec per *os*, nec per nares egredi, sed leviter in faucibus fluctuare debeat, facile fieri posset, ut aliquam ex *Semivocalibus nasalibus* iis adderent, & loco *b* dicerent *mb*, loco *d* autem *nd*, quod pejus foret, quam si sonum istum omitterent: sufficiat ergo Discipulo furdo commonstrasse, *posteriorem* hanc *explosivarum classem* à priori gradu tantum differre.

Sequuntur tandem *Consonantes duplices*, de quibus, quid dicam, vix habeo, sique, quod sentio, eloqui licet, sine incommodo iis carere possemus, tales enim in rerum natura non sunt; at cum *veteribus* placuerit *Characteres* quosdam excogitare, & *recentiores populi* alios addiderint, quī, licet *revera simplices*, duas
Con-

78. DISSERTATIO

Consonantes exprimunt, quæ tamen eadem sunt cum eis, quas hæctenus descripsi, quare *Duplices* quæ hodie in usu sunt, in suas *simplices* resolvere teneor. Sunt autem hæ *Duplices* compositæ vel ex *duabus plane mutis*, ut *x* ex *k* & *f*, aut *g* & *f*; *Germanorum z* vel *c*, quando sequitur *e* vel *i*, constat ex *t* & *f*, cum quo convenit *Italorum z* & *t*, quando sequitur *i* purum; *Italorum c* ante *e* vel *i* idem est quod *Anglorum ch*, quod componitur ex *t* & *sch*; vel ex *duabus leviter sonoris*, ut *Anglorum* & *Italorum j* & *g* ante *e* vel *i*, utrumque compositum est ex *d* & *j Galborum*. De singularum formatione differere opus non est, quia Literas omnes, ex quibus compositæ sunt, jam jam explicui.

Possent hunc *Litararum catalogum* multum augere, modumque tradere, quo plurimæ aliæ, ab his descriptis plane diversæ, per *Loquela organa* efformari queant; Verum in quem usum?

DE LOQUELA. 79

usum? Utinam *Hebraei, Græci & Romani* suas nobis Literas ita delineatas reliquissent; jam enim de genuina earum pronuntiatione non litigaretur.

CAPUT III.

Ipsa Methodus exponitur, qua Surdos vel natos vel morbo factos, & ob surditatem Mutos loqui doceo, & Loquela vitia emendabilia corrigo.

QUæ hætenus de *Literis & artificiosa earum formatione* dicta sunt, attendenti ad *Loquaces reddendos Surdos* sufficere, & licet nihil adderem, ad id, quod *Capite hoc* promitto, audendum calcæria admoveere possent, totius quippe artificii fundamenta continent; at ne salivam tantum sibi movisse mequerantur *Lectores*, ingenue iis aperiam, quid decennio hoc, quo *Surdis* quibusdam & ita natis, & postea factis
(no-

80 DISSERTATIO

(notandum, quod qui in infantia surdus fit, antequam *Linguam* sibi *vernaculam* loqui, legere, & scribere possit, sensim obmutescat) instituendis operam dedi, scitu & dignum & maxime necessarium observaverim, ut tanto efficacius unum alterumque ad tale quid audendum excitem, & aliquos in ferendo hoc labore socios habeam. Si cui obscurus forte alicubi videbor, id ipsi potius, hæc tanquam *Historiolam* quandam legenti, quam mihi imputandum esse confido, & audaciter assero, tantum certitudinis hæc mea præcepta habere, ut vel cum *Mathematicis disciplinis* certare possint; toto enim tempore, quo praxin hanc exerceo, non nisi unam *Puellam*, & quidem ob ingenii hebetudinem, indoctam à me dimisi, putidumque *Judaum*, cujus *Patrem*, hominem naucci nihilique, pro omni collocata opera ne gratias quidem mihi acturum prævidebam: imo plerosque mutos
intra

DE LOQUELA. 81

intra bimestre spatium & legere & verba quam plurima pronunciare docui. Ut autem certitudo hæc cui libet pateat, secum reputet, sermonem constare ex verbis rite & legitimo ordine pronunciatis, verba componi ex *Literis* variis modis combinatis, *Literarumque* naturam & vim consistere in *Voce & Spiritu* multifariam *articulatis*: cum itaque singulæ *Litera* peculiarem *Vocalium organorum* configurationem requirant, & unius ab altera discrimen, ut *Cap. II.* docui, ad oculum sit notabile, quis *Mutos*, oculis non captos, diligentemque *Magistrum* nactos, *Literas*, & ex *Literis* successive pronunciatis *verba* formare, & ex his tandem sermonem efficere posse denegabit?

Primum, quod in *Surdo & Muto* docendo requiro, est, ut sit ingenii vividioris & docilis, ætatis nec teneræ nimis nec nimium protractæ, sed ad adolescentiam vergentis, nimirum ab anno octavo ad decimum

F

quin-

quintum ; tum ut *Loquela organa* bene habeat constituta ; stupidi enim nullius doctrinæ sunt capaces ; qui adhuc in infantia sunt , nec fatis attendunt , nec , quæ eos doceo , usui sibi commodoque fore sciunt ; adultiores vel morosi sunt vel nimis verecundi : at qui præter *Surditatem & Loquela organa* habent inepta , alios quidem loquentes intelligere , suamque *scripto* mentem aperire quandoque poterunt , at loqui nunquam discent.

Aptum igitur *discipulum* nacto prima mihi cura est , ut vocem aliquam ex eo eliciam , sine qua labor irritus est omnis nec clara unquam voce loqueretur : id autem , quo *Surdi* , à quibus ego me didicisse non diffiteor , *vocem à spiritu non sonoro* ipsi in se discernunt , est revera magnum hujus artis *Mysterium* , & *Surdorum* , si ita loqui fas est , *Auditus* , aut ei saltem quid analogum , nimirum *tremulus* ille motus & titillatio , quam ,
dum

DE LOQUELA. 83

dum *vocem* sponte sua, quod sepi-
 sime fit, edunt, in proprio perci-
 piunt *Gutturē*. Quomodo enim in-
 telligeret *Surdus*, quid velim, cum
 pro *Litera* aliqua pronuncianda os
 aperio, eumque eandem *repetere* ju-
 beo? Nesciret, inquam, utrum sim-
 pliciter hiarem, *mutumve* exprome-
 rem *spiritum*, an *veram vocem* ede-
 rem, ipsi imitandam: quare manum
 ipsius *Gutturī* meo admoveo, ut *trem-
 mulum* ejus motum, dum *vocem* edo,
 persentiat; tum eandem manum pro-
 prio *Gutturī* adhibere, meque imi-
 tari eum jubeo: & sic tanquam ha-
 bena *vocem* ejus manu flectere pos-
 sum, ut & levissimos tandem ac-
 centus observet. Non terreor, si
vox ab initio scabra fuerit & diffici-
 lis, magis enim ac magis tempore &
 organorum exercitatione ea poli-
 tur & lævigatur. Hoc etiam modo
Pipitum illum, *surdīs* plerisque fa-
 miliarem, & multum à genuina *voce*
 discrepantem, facile dedoceo, &

F 2 ejus

84 DISSERTATIO

ejus loco *vocem humanam*, cum *Laryngis tremore* elaboratam, elicio.

Si *vocem*, quod prima plerumque vice fit, obtinui, *Vocales* eum brevi tempore pronunciare doceo, nimirum *oris aperturam*, dum *Vocem* in *Larynge* fingit, ita moderari jubeo, sicuti supra de *Vocalium* formatione dixi: ut autem eo facilius id possit, *speculum* adhibeo, quia diversos istos *Lingua, Maxilla & Labiorum* motus, ad *Vocales* efformandas necessarios; me tantum intuendo imitari nequireret, nisi aliquoties id coram *speculo* tentaverit, habitumque quendam acquisiverit; omnes enim corporis nostri musculos adeo ad nutum movere non possumus, quin longa subinde exercitatione opus sit, quod qui *saltare, cantare, tibias aliaque instrumenta musica* tractare discunt, quotidie experiuntur: quare *Discipulus meus* dictos motus coram *speculo* imitari tenetur, donec musculi iis inservientes fuerint assueti. Inde didi-

didici, falso communiter credi, *Surdos*, statim ac *auditus* ipsis redderetur, locuturos; quamvis enim arctissimus inter *auditus* & *Loquela* organa sit consensus, ut *auditam vocem* quamcunque imitari nobis fere naturale fit, tantus tamen mihi non videtur, ut prima id vice queamus: Verum acceptam ab aliis *vocem* sæpius imitando, propriamque simul audiendo, utriusque demum similitudinem deprehendimus, & ita omnes loqui sensim discimus. Sive enim *Surdus* quis sit, sive audiat, si loqui discit, perinde est, ac si aliam quandam artem addisceret, quod & *Cap. I.* jam inculcavi, longa demum consuetudine organa redduntur apta & ductilia; hinc peregrinas *Literas* quandoque non nisi longo temporis spatio rite pronunciamus.

Probe autem notari velim, me *Surdis*, quoties *Literam* aliquam pronunciare eos doceo, simul eam præscribere, alioquin istius *ideam*, quam

necessario habere debent, nusquam figere possent: Ut autem eorum profectus melius experiar, Literas nonnunquam, non à me pronunciatas sed tantum scriptas recitare, & vicissim à me simpliciter pronunciatas, & voce & calamo eos imitari jubeo; ex quo incredibilis in eos utilitas redundat; *Litera* enim altius infiguntur memoriæ, *Surdi* eas, me etiam absente, repetere possunt, &, quod omnem fere fidem superat, simul ac omnes *Alphabeti Literas* tenent, & legunt, & quicquid eis prædico, recte scribunt. At raro plures quam duas tresve *Literas* una die eos doceo, ne earum ideæ turbentur.

Vocalium pronuntiatio res est admodum tenera; &, quoniam levissima situs *Lingua* mutatio eas alterare potest, prudenter tractanda; sicuti enim qui audiunt, ita & *Surdi* eas non præcise eadem oris apertura pronunciant, proin negotium hoc variis modis est tentandum; Et cum *e & i*,

o & u

DE LOQUELA. 87

o & u, ö & ü sint *vocales* sibi maxime vicinæ, casu aliquando fit, ut Discipulus in principio, cum unam earum volo, alteram pronunciet; tunc ego astutia hac utor, non increpo, sed potius, ac si eadem esset *Litera* quam volui, applaudo, redditumque sonum aliquoties eum repetere jubeo, & demum *characterem* proprium, quo sonus iste exprimitur, ipsi præscribo, deleto priori: Et sic multoties casu & sine labore *Vocalem* obtineo, quam data opera tam facile non obtinuissim. Interim, dum *Vocales* addiscit, manum ejus superius *Gutturum* meo admoveo, ejusque *nares* digitis leniter comprimo, ut *vocem* integram plenoque alveo per os tantum edere assuescat.

Quando *Vocales* ipsi familiares sunt, ad *Semivocales* accedo, quæ aliquanto difficiliiores sunt, præsertim *Nasales*; per *Nasum* enim *Surdi* vocem nisi docti nunquam reddunt: Proinde incipio ab *m*, utpote maxi-

88 DISSERTATIO

me conspicua, & reliquis faciliori. ut saltem *vocem* per *nares* reddere asuescat. Jubeo itaque *Discipulum* comprimere *Labia*, manūque *Gutturī* admota *vocem* edere, & ita necessario *m* pronunciabit, non autem, ut vulgo fit, *em*. *Dn. Kolardi Filia*, antequam curæ meæ committeretur, dicere quidem poterat *Papa*, est enim *vocula*, oculis præter alias innumeras maxime exposita, at fatebatur mihi *Parens*, se plus millies frustra tentasse, ut diceret *Mama*, quod tamen ego minuto temporis præscripto modo effeci.

Quod *Cap. II. de Semivocalibus & Consonantibus* dixi, vix satis inculcare tibi possum *Lector*, ne surdum, si quis forte docendus obtigerit, eas cum annexis suis *Vocalibus* simul pronunciare doceas, ut v. gr. *em*, *en*, *ka*, *ef* &c. ita enim nec legere nec rite quicquam effari disceret; vis enim & emphasis *Semivocalium & Consonantium* non est in adjecta *Vocali*,
sed

sed in peculiari & sui generis voce vel spiritu : ita in verbo hoc *man*, emphasis *Litera m* est in sono per nares prolato, nec dicitur *emman*. Si fecus faceres, amice Lector, *Surdumque* tuum, *Literas* jam edoctum, dicere velles *Tafel* aut *Hond*, nihil audires quam *Te, a, ef, e, el, vel Ha, o, en, de*, quod valde esset absonum, & quoniam in principio colloqui cum eo nondum potes, vitium hoc non facile emendares: Hac autem *Methodo*, primum ac *Literas* novit, legere incipiet, nam *legere quid est, quam Literas successive pronunciare?* Ex. gr. ad pronuntiandum verbum hoc *Mond* nihil requiritur, nisi ut *Litera, m, o, n, d*, ad hunc modum, sine hiatu pronuncientur, & *mond* sponte emerget.

N. B. *Methodus* hæc maximi in *Scholis* usus esset, imprimis quando *Lingua* docentur, quarum *Litera* integris vocabulis exprimuntur, ut *alpha, omega, gimel, dubbeld u, i grec &c.*

plurimum enim temporis perditur, discendique desiderium pueris adimitur, antequam *initiales* istarum vocum *litteras* abstrahere, & inter legendum connectere possint: Ego tamen, quamvis sim juratus putidæ jactantiæ hostis & osor, gloriator, me aliquoties animi gratia *pueros*, qui *Scholas* nunquam frequentarunt, nec vulgarem *Syllabizandi* morem noverrant, triduo vel quatruiduo inter ludendum, & quasi aliud agendo, legere docuisse. Imo *Sartoris* cujusdam *Amsteladamiensis Filium*, *Surdum* natum & mutum, duarum septimarum spatio docui, ut *Orationem Dominicam* & legeret & memoriæ mandaret. Adeo ut sit summo mirandum opere, egregium hoc *Lectio- nis compendium* hæctenus vel delituisse, vel in usum non fuisse vocatum.

Reliquæ duæ *Nasales*, nimirum *n* commune, & *n* quæ ante *g* vel *k* pronunciat, ab illo plane diversum,

DE LOQUELA. 91

sum, peculiare nihil habent, nisi quod *Surdis Lingua* situm, pro utraque requisitum in *speculo* ostendam, manumque ipsorum *Naso* meo admoveam, quo *aërem sonorum* per *nares* egredi sentiant, manum ipsorum alteram *Gutturi* meo admoveo, ut *Laryngis* tremorem simul percipiant. Denuo hic moneo, Literam *n*, si eam sequatur *b* vel *p*, tanquam *m*, si autem eam excipiat *g* vel *k*, *q*, tanquam *ng* ab omnibus fere ob majorem facilitatem pronounciari: hoc ergo in *furdis* non negligendum. *Gallici n* suum finale fere semper tanquam *ng* pronounciant, quod observandum ei, qui *Surdum* Gallice loqui docebit.

Quando Literam *l* doceo, *Lingua* *Dentibus Superioribus*, at *incisoribus* tantum & *caninis*, partique *palati* dentibus vicinæ applicare jubeo *Discipulum*, tum, ut *Vocem* per os edat, signum ei do manu; at ne loco *l* pronounciet *n*, quod fit, cum
Lin-

Lingua voci adeo præcluditur exitus, ut regurgitet per *narès*, has, donec assueverint, digitis leniter comprimmo, vocemque in *l* formatam per *as* prodire cogo.

Litera *r* est omnium fere difficilima, & hæc sola potestati meæ non subjacet, ex omnibus tamen Surdis, quos hæctenus informavi, non nisi duo in faucibus eam pronunciant, at tam crassam uterque Linguam habet, ut, licet audivissent, nunquam aliter *r* fuerint pronunciaturo. Doceo autem hanc *Literam*, dum manum *Surdi* modo *Gutturi* modo *Ori* meo admoveo, quo subsultantem, & aliquoties abruptam vocis expulsionem quasi palpare possit; in *speculum* quoque aliquoties respicere jubeo, ut tremulum & fluctuantem *Lingua* motum simul observet: at nemo genuinam hujus *Litera* pronunciationem prima vice à *Surdo* expectet; proin non nimis est defatigandus, sed labor hic in commodius
tem-

tempus reservandus, donec *Loque-*
la organa longiori usu sint mobi-
liora.

Vocalibus & Semivocalibus probe inculcatis, longe maximam & præcipuam hujus stadii partem decurri, *Consonantes* enim nullo fere negotio docentur; quippe sunt *spiritus*, vel plane *mutus* vel levissime *Sonorus*, qui, triplicem oris regionem varie claudendo aut aperiendo, vel *successive* vel *subito* prodit, & sola fere manu, *ori* admota, facile omnes à *Surdis* discuntur.

h Omnium est simplissima, nec aliud quid quam aër, qui solito densius & concitatus per os expiratur.

ch est *h* asperius, quod doceo, dum *Surdis* Linguæ gibbum in *speculo* ostendo, *spiritumque* prodeuntem palpandum do. Ita se res habet cum *f*, *sch*, seu Gallorum *ch*, & Anglorum *sh*, & *f* seu *ph*, utpote quibus nihil est facilius, quæque ex
ante-

antecedentibus tam levi labore docentur, ut nunquam his *Literis* horæ quadrantem insumsisse meminerim.

Hiscæ *Literis* parellelæ sunt totidem aliæ, quæque fere eadem sunt cum illis, ut *g* Belgarum cum *ch*, & Gallorum & Belgarum cum *s*, *j* Gallorum cum *sch*, & *v* cum *f* seu *ph*, nisi quod cum leni susurro, ipsis coextenso. pronuciari soleant, quem *Surdi*, si semel manu, Gutturum meo admota, perceperunt, facile imitantur: Verum admodum parum refert, siue addant eum siue non, dummodo Literas istas aliquanto lenius pronucient quam priores.

Consonantes explosivas Surdum, etiam si cæcus esset, docerem; si enim *explosum* ipsi *spiritum* palpan-dum darem, unam ex illis necessario pronuciaret. *Discipulum* itaque meum simpliciter ad *Os Linguamque* meam respicere jubeo: tum manu ejus Gutturum meo admota vel *k*, vel *t*, vel
p pro-

p pronuncio, & ut, idem faciat, impero: Vix ullus vel prima vice aberrabit. Hisce tribus *Literis* totidem quoque parallelæ sunt, cum *k* convenit *g*, quale à *Gallis*, *Germanis* &c. pronunciatur, cum *t* convenit *d*, & aliquantenus *Anglorum th*, cum *p* autem *b*: Verum & hic sufficiet, si quis posteriores has lenius & minori cum impetu quam priores *Surdum* pronunciare doceat.

De *Consonantibus duplicibus* nihil addo, nisi quod *Surdis* eas non videntas prius præbeam, quam *simplices* omnes rite effari, duasque combinare didicerint; si enim dicere possunt *ks*, tum ipsis *Charactèrem x* ostendo, huncque *k* & *s* æquivalere innuo, & ita de reliquis; *x* enim Germanorum, ut & *c* ante *e* vel *i* est *ts*; *j* Anglorum est *d* & *j* Gallorum; *ch* Anglorum est *t* & *sh* &c.

Et sic quidem *Surdum meum Discipulum* Literas singulatim pronunciare docui, quoniam autem loqui adhuc

adhuc nescit, quædam, notatu non indigna, subjiciam de *Literis* hisce, & pro *Loquela* & pro *Lectioe*; legitime connectendis.

In principio quidem omnes fere *Semivocales* & *Consonantes* ore *apertiori* Discipulum pronnnciare doceo, ne *Labia* *Dentesve* obstant, quo minus *Lingua* motus videre possit; at postea diligenter eum assuefacio, ut has *Semivocales* *n*, *ng*, *l*, *r*, nec non sequentes *Consonantes* *h*, *g*, *ch*, *f*, *sch*, *z*, *k*, *d*, *t*, quavis *oris* apertura pronunciet; alioquin eas quandoque non sine notabili hiatu & cacophonia cum *Vocalibus* quibusdam & *Consonantibus* jungere posset: ex. gr. diceret *wiel* pro *wil*, *tien* pro *tin* &c. cum tamen tota & *Loquela* & *Lectiois* elegantia consistat in immediata *vocalium* cum reliquis connexionem, omni peregrino sono excluso. In genere autem hibernum tempus instituendis *Surdis* aptius est, simul enim *halitum*, inter pronunciantium

ab

DE LOQUELA. 97

ab ore naribusve proveniente , videre possunt.

Quando itaque *Surdum* Literas hæcenus enumeratas singulatim pronunciare docui , duas tresve de facilis & maxime conspicuis ita effari doceo , ut immediate cohæreant , nec inter eas hiatus sit , ut *ab* , *am* , *af* , *ba* , *fa* , *ef* , *ast* , *tam* , *mof* , &c. quo *Literas* successive pronunciare assuescat : tum sensim difficilioribus *combinationibus* eum assuefacio , *Vocales* , *Semivocales* , & *Consonantes* variis modis invicem miscendo , modo has , modo illas præponendo ; & ita parvo labore brevique tempore , si fuerit attentus , *legere* discet. Ut autem *Verborum idea* tenacius memoriæ inhæreant , frequentissime eum ex *Literis* , singulatim à me pronunciatis & ab eo repetitis , *verba* componere , eaque statim in *chartam* conjicere jubeo ; sic enim non Literas tantum pingere , sed omnia verba , quorum habet ideam , orthographi-

G

ce

ce scribere discit. Hac methodo *Harlemi* Puerum pinguis & Arcadici ingenii uno mense & *Literas* legitime pronunciare, & modice *legere* scribereque docui.

Sedulo etiam laborandum est mihi, ut, quando *Consonans* sequitur aliam *Consonantem*, ut *ps*, *ts*, *kt*, *gd*, *tf* &c. vel *Semivocalem*, ut *ls*, *lk*, *lm*, *md*, *mf*, *ms* &c. immediate *Discipulus* eas jungat, ne inter pronunciandum quoddam inter utramque audiatur vel *e*; quod, nisi cavetur, frequenter accidit: id autem facile præcaveo, si eum, ut jam monui, *Semivocales* & *Consonantes* quavis oris apertura pronunciare doceo; at diu crucem mihi fixere tres hæc combinationes, *pm* aut *bm*, *tn* aut *dn*, *tl* aut *dl*; earum enim loco obtinui *pem*, *ten*, *tel*, donec animadverti istas *explosivas* non pronunciari, sed conatum ad eas pronunciandas sufficere, & res felicissime cessit.

Contingit non raro inter initia, ut
Disci-

DE LOQUELA. 99

Discipulus Surdus Vocales, cum Semi-vocali aut Consonante junctas, non satis rapide pronunciet, sed plus æquo producat cum magno Lectiois elegantia detrimento: at medeor huic vitio, dum Vocales talibus Semi-vocalibus & Consonantibus præmitto, quas maxime in potestate habeo, digitisque moderari possum. v. gr. in his vocibus, kam, stem, stof; tip, lub, vacales a, e, i, o, u rapidissime pronunciarı debent; at ne Discipulus dicat kaam, steem, stoof, triip, lumb, ipsi, simul ac Vocalem audivi, digitis labia ejus claudat, & sic non in his tantum vocibus, sed in omnibus aliis, Vocales pro lubitu corripere discet.

Discipulo, per aliquod tempus ita exercitato, legendum do librum aliquem, in quo, si unam legit lineam, libro clauso ad me respicere, verbaque omnia, denuo à me pronuntiata, repetere jubeo, quod mirum quantum ei prodest; ita enim

voces recens lectas, quarum idea nondum plane oblitterata est, solo intuitu imitari assuescit: Sic & nos, dum, quod legitur, in libro ob oculos habemus, aut memoria tenemus, distincte audimus, quæ sine libri ope, vel propter nimiam à Lectore distantiam, vel ejus ἀσάφειαν non intellexissemus. At nolim Surdos hoc exercitio, fatis molesto, donec multum profecerint, defatigari; sunt enim mansuete & prudenter tractandi.

At magna videtur *difficultas*,
 1. quod Literæ nonnullæ, ut *e* & *i*,
o & *u*, *ü* & *ü*, eadem fere *oris apertura* enuncientur, 2. aliæ plane eadem, ut *nasales m, n, ng* cum parallelis sibi *explosivis p, t, k*, 3. aliæ autem, ut *ch, k*, in faucibus fere delitescant, adeoque *Surdos* iis confundi necesse sit. At *difficultas* hæc parvi est momenti; præterquam enim quod *experientia Surdique*, & loquentes & alios intelligentes, pro
 me

DE LOQUELA. 101

me militent, dico ad *primum*, exactissimum Literarum *νεστηριον* à *Surdis* non esse exigendum, donec sufficiente verborum copia instructi sunt; tum enim non magis hæsitant quam exercitatus *Lector*, qui epistolam festinanter scriptam legit, licet in ea multoties *Literas* offendat magis ab invicem diversas, ut *m* & *n*, *r* & *n*, *a* & *o* &c. quas tamen, eodem sæpe modo scriptas, non nisi ex antecedentibus & sequentibus ab invicem discernit: Ad *secundum* respondeo, *Surdos* assuefaciendos esse, ut simul ad *Guttur* respiciant ejus, qui cum iis loquitur; nam *explosiva* fere nunquam non cum aliqua *Laryngis* elevatione pronunciantur, & sic à parallelis sibi *nasalibus* dignoscuntur. *Tertium* responso vix eget, nam *k* est *explosiva*, *ch* autem ut plurimum oculis patet. Verum ut naturali *Surdorum* infirmitati parcatur, tarde & distincte, capiteque quam minime inclinato cum eis in principio

loquendum est : Secus ac quorundam mos est, qui ut facilius à *surdo* intelligantur, *os* inter loquendum miris modis distrahunt, & capite perpetuo nutante *Vocem*, *Surdus* inutilem, majori cum emphasi extorquere cupiunt.

Alii objicient, *Surdos*, ita edoctos, locuturos quidem, at forsan præter me neminem loquentem intellecturos : hæc sane difficultas aliquid ponderis habere videtur, at sciendum, plerosque *Literas* aliquas æque incuriose pronunciare, ac earum *characteres* negligenter pingunt : cum tali autem, qui loqui discit, perinde est, ac qui aliorum *Scripturas* legere docetur, & *Surdus*, cui *aures* sunt in *oculis*, verba ab aliis prolata quasi legendo intelligit ; hic enim primo vix quicquam nisi à *Magistro* scriptum, deinceps & à *Commilitonibus*, denique nihil non leget, quam pessime & *αὐτοφῶς* scriptum : Non itaque mirandum, si, quos loqui doceo,

ceo, ab initio me cæteris facilius intelligant (ego enim *Literas* in omni sua *extensione*, non autem *mutilas*, ut multi solent, pronuncio) tum domesticos & familiares, & tandem quem libet cunque.

Quando *Discipulus* meus, *Surdus natus*, legere, meque loquentem aliquatenus imitari potest, eum ceu *tabulam rasam*, & recentem hujus *Mundi* incolam tracto: *Primo* nomina rerum maxime obviarum eum doceo, tam *substantiva* quam *adjectiva*, ut & *verba* & *adverbia* magis necessaria, cum *conjunctionibus* quibusdam; tum *declinationes* & *conjugationes*; denique *Lingua* ipsi discendæ *peculiares constructiones*, quas jucundis & ipsi maxime utilibus illustro exemplis; quibus sibi *necessariorum petitiones*, erga *Deum* & *Parentes* reverentia, & erga *proximum* equitas, morum civilitas &c. exprimuntur. Hac in re egregii mihi usus fuit *Quintuplex ille versatilis orbis*, dives

totius *Lingua Germanica* thesaurus, quem in *Schwenterii* deliciis Mathematicis reperi, auxi, & *Belgico* etiam idiomati adaptavi. Ibi, præter *possibiles quasque vocalium, semivocalium, & Consonantium combinationes*, omnes etiam *Vocabulorum Germanicorum terminationes*, ut & *derivata & composita* cito & cum voluptate edisci possunt. *Orbes* isti ex charta spissiori conficiuntur, à primo ad quintum usque majores, marginesque, quibus sequens quisque præcedentem superat, soli perscribuntur, & ita sibi invicem aptantur, ut circa *centrum* commune, pro rei exigentia, versari possint. *Primus* continet omnes *prepositiones* aliasque *particulas*, cum quibus *nomina & verba* componuntur, ut *ab, an, in, mit, be, ge, ver, &c*: *Secundus* literas initiales, ut *f, st, str, fr, fl, kr, kl, sch, schr, &c*: *Tertius* omnes *Vocales & Consonantes*, quæ cum præcedentibus *Syllabam* aut ejus partem

con-

DE LOQUELA. 105

constituunt: *Quartus* literas finales, in quas *monosyllaba Germanica* terminantur, ut *rt, rm, rs, rf, rsch, rt, rn, rk, mt, nt, st, lm, &c.* *Quintus* denique omnes *Germanicorum verbalium* terminationes, ut *en, er, in, ung, heit, sam &c.* Ita ut ex varia horum *orbium* gyratione ex una radice plus centena tam derivata quam composita fieri possint, quod in *Lingua* aliqua addiscenda magnum est compendium.

Jam & promissorum alterum præstare, fidemque, *Loquela vitia emendando*, liberare aggredior. Horum *Vitiorum* tanta seges est, ut singula enarrare tædeat, & *Interdum docta plus valet arte malum*: Quare non nisi præcipua, & quæ speciatim hujusce meæ *provinciae* sunt, recensero. Sunt ergo vel *Universalis*, quando universa *Loquela*, vel *Particularis*, quando unius alteriusve *Litteræ* pronunciato vitiosa est; Utraque *cum* vel *absque insigni vocis*

& *Loquela organorum depravatione.*

Universalialia cum organorum vitio sunt vel Vocis ipsius, ut Aphonia, & reliqua ejus in quantitate, qualitate & efferendi modo vitia, vel altiorrem habent originem, ut ex fatuitate, Lingua & reliquorum organorum vel Paralyfi, vel ob rudem indigestamque molem, partiumve, quæ libere debent moveri, cum aliis coalitionem orta immobilitate: Cuivis autem patet, pro talibus vitiis ab arte hac nihil auxilii sperandum, verum ea Medicis & Chirurgis esse relinquenda.

At *vitia universalialia* absque organorum vitio sunt meæ provinciæ, & sunt præcipue duo, unum est *Hottentotismus* quidam, alterum *Hesitantia*. Illum primo hujus *Dissertationis Capite* jam descripsi, & est rara avis: consistit autem in eo, ut quis *Sonos*, ab aliis auditos, probe quidem intelligere & discernere, at per

Or-

Organa Loquela non ita elaborare possit, ut & alii eos intelligant. Talis erat *Filia Dn. Joannis Veer*, *Scabini Harlemensis*; ne unicam quidem *Literam* præter t pronuciare poterat, totusque ejus *Sermo* incondita erat farrago *Literæ t*, in infinitum repetitæ: eam tamen eodem plane modo, quo *Surdos & Mutos* soleo, omnes *Literas* clare & distincte effari docui, spatioque trimestri *Vitium*, pro incurabili habitum, ita delevi, ut ne vestigium superesset, & ex eo tempore venustissima Puella recte loquatur.

Hæsitantia est perpetua fere in *Sermone hallucinatio*, quæ pravæ ut plurimum consuetudini ortum debet; consistit autem plerumque in laboriosa tamque anxia *Literarum exploratarum* repetitione, ut hujusmodi *Hæsitatorum* facies, ob concitationem *aëris* expirationem & denegatam ejus inspirationem, livida tandem, sanguineque suffusa appareat.

His

His consulo, ut multum clara & elata voce legant, Historias recens lectas amico recitent, quotidie aliquid memoriæ mandent, sæpiusque repetant, & non nisi tarde & præmeditata loquantur: interim eos in pronuntiatione *Literarum explosivarum*, omnibus modis possibilibus combinatorum, frequenter exerceo, *tak, tek, tik, pak, pek, pik, kuyt, tuyt* &c. & sic *Hesitantia* medeor.

Vitia Loquela particularia consistunt in unius, duarum, pluriumve *Literarum* pronuntiatione aut *prava* aut *nulla*, & originem debent vel *male* organi alicujus *conformationi* debilitative, vel *consuetudini*. *Organa*, quæ vitiari possunt, vel sunt *passiva* tantum, vel *activa*. Illa sunt *oris nasique* meatus, qui *Voci* & *Spiritui* transitum præbent, & *Loquelam* reddunt *vitiosam*, si vel justo sint *patientiores*, vel nimis *angusti*. *Oris hiatus* depravatur vel ab *inferioris maxilla* luxatione, vel ejusdem ob aliam
ratio-

rationem immobilitate, & tum *Loquela* corrigi nequit, nisi ablatis prius istis causis. *Meatus nasalis* quandoque nimis est patulus, ita ut *Vox & Spiritus* maximam partem per nares avolent; unde præter *Vitium Loquela* universale, & insignem *Vocis* depravationem, nascitur adhuc *particulare*, ut omnes *Literæ*, per os tantum explodendæ, ut *k, t, p* &c. pronunciari nequeant. *Vitio* huic succurri vix aliter potest quam *lamina* leviuscula hiatum istum ita obturando, ut *Vox & Spiritus* solito magis per *os* transire cogantur. Si vitium leve est, *Literæ k, t, p* &c. naribus compressis aut obstructis sunt pronunciandæ, vel posterior *Lingua* pars ad claudendum hiatum est assuefacienda. *Bibliopola* hujus urbis Filiam habet, cui *meatus nasalis* ad medium usque *Palatum* hiat, quæque eam ob causam *Literas* enarratas nunquam pronunciare poterat, quas tamen, me *nares* digitis comprimente, ex tempore pronunciavit.

Quan-

110 DISSERTATIO

Quandoque *meatus hic* non satis patet, aut plane impervius est; tale quid patiens *Literas nasales m, n, ng*, vel difficulter vel non pronunciare poterit: quare omnis movendus lapis, ut impedimenta amoveantur, alias labor omnis foret irritus. Qui *coryza* graviori laborant, *naresque* tenacissimo muco obstitas habent, difficulter *Literas istas* pronunciant, & vulgo per *nasum* loqui dicuntur, ast male; non enim satis per *nasum* loquuntur.

Organa Loquela activa vitii capacia sunt *Lingua*, *Uvula* seu *Gurgulio*, *Maxilla* cum *Dentibus* & *Labiis*. *Lingua* peccat vel *Quantitate*, vel *Qualitate*, vel *Motu*, aliquando omnibus simul. *Quantitas* sæpius excedit, raro deficit, nisi cum pars ejus est abscissa, vel ulcere erosa. Tanta subinde est, ut tota oris cavitas ea repleatur, & tum *Loquela* insigniter inde læditur; *Lingua* enim inter loquendum ubique fere impingit, & sic

DE LOQUELA. III

fic *Litera* quædam vel plane non pronunciantur, vel misere distorquentur: In hoc casu *Lingua*, quantum quidem ejus moles patitur, ad speculum manu quasi duci debet: *Nobilem* aliquando *Danum* in ædibus meis habui, qui præ terquam quod ob nimiam *Lingua* molem plures *Literas* malè pronuntiabat, *Literam k* nullo unquam conatu elicere poterat, ejusque loco dicebat *t*: Ego binos digitos *Lingua* ejus firmiter imposui, & *ka* pronuciare jussi: ipse, ut assuetus erat, volens dicere *ta*, *Lingua* dentibus applicare non potuit, & proin necessario *ka* cum summa admiratione dixit. Idem *Nobilis Literam l*, quæ circa *dentes* formari debet, in posteriori oris regione admodum vitiosam pronuciavit: at brevi eum assuefeci, ut eam, *Lingua* dentibus applicata, postea satis recte pronuciaret. De *Litera r* in hoc casu vix boni quid sperare licet. *Lingua qualitas* alteratur, quando *fi-*
bra

bra ejus *motrices* nimis sunt flaccidæ, unde quædam ejus pigrities oritur, quæ imprimis pronunciationi *Litterarum l & r* nocet. In aliquibus *vitium* hoc *atate* corrigitur, aucto enim naturali calore *tonus fibrarum cum universo nervorum genere* roboratur: Aliquibus est *hereditarium*, & non spernendum: Ego tamen in pluribus feliciter superavi, & nuper admodum in Mercatoris Roterodamensis *Filio Filiaque*, qui *Literas r & l* plane non pronuntiabant, & in earum locum, ubicunque occurrerent, *i* substituere solebant: nunc autem, vera *Lingua* situ à me præmonstrato, uterque *l* promte & recte pronunciant, *r* autem tantisper ut *Gutturæ*, sicuti vulgo dicitur. In *motu* peccat *Lingua*, cum vel tota ejus pars *inferior & lateralis* immobilis sedet, quod vidi aliquando in *Puella quadam* in ædibus Excell. D. *Ruyfch*: tale *vitium* arte corrigi vix potest. Vel cum pars *Lingua*
ante-

anterior fræno, de *Tongriem* non in-
 epte dicto, nimis adstricto & brevi
 cohæret, unde ejus versus *dentes su-*
periores motus valde impeditur, *Li-*
terarumque r & l pronunciatio dif-
 ficilis fit vel nulla: Vitium hoc fa-
 cile *fræni incisione*, & postea diligen-
 ti *exercitatione* superatur. Vel cum
Lingua fræno suo penitus caret, &
 tum *Litera l* sola læditur; cum enim
Lingua, ad pronunciandum *l*, sur-
 sum & simul tantisper retrorsum tra-
 hitur, quia non retinetur à fræno,
 ad posteriora relabitur, seque subito
 restituendo obscurum quoddam *r*
 loco *l* efformat: Vitium hoc rarum
 est, & facile superatur, si patiens id,
 dum *l* pronunciare vult, *Linguam*
 sursum, & simul ad antiora movere
 assuescat.

Uvula vel deest irreparabili damno
Loquela, vel nimis ampla est. *Præ-*
vitium & vocem lædit, ut experiun-
 tur ii, quibus pars ista *Gallico* aliove
 ulcere exesa est, & *Literarum explo-*

H

sivarum

114 DISSERTATIO

*siv*arum prononciationem, quia *spiritus* in oris cavitate non ita coërceri potest, quin per *nasalem meatum*, interim ab *uvula membranaque palati* claudendum, abeat, excedat, evadat, erumpat. Posterius *Loquelam* non tam insigniter corrumpit, tamen *Literas nasales* aliquatenus reddit obtusiores: verum corrigitur ejus particulam amputando.

De *maxilla inferioris vitiis* dixi, ubi de vitioso *oris hiatu* loquebar, superior aliquando carie corrumpitur, verum tum & *Vox* & *Loquela* in univèrsum læditur. Pauca ergo addam de *Dentibus* & *Labiis*.

Vitiatur *Loquela*, cum *dentes vel deficiunt*, vel adeo densi sunt, ut nulla habeant *interstitia*: in utroque casu præcipue *s* & *f* vitiose pronunciantur, in priori etiam *Vocales e* & *i*, quæ circa dentes quasi acuuntur. *Dentium defectui* artificiosorum insitio medetur, nimis autem densitati, particulæ inter *caninos* & *incisivos* lima

DE LOQUELA. 115

mā ablatio, ut *spiritus* in pronuncia-
tione *s* & *f*, *z* & *v*, ista interstitia
libere pervadere queat.

Loquela tandem vitiatur à *Labiis*
leporinis, & *vulnere ulcereve* corrup-
tis; nam *Literæ m, b, p, f, v*, for-
mari nequeunt, aliæ ut *o, u, ð, ü*
fere corrumpuntur: proin si *labium*
leporinum est in culpa, curandum
est, tamen opus est *exercitio*, pro
Literarum labialium efformatione re-
quisito, donec acquiratur habitus:
Si autem deficiunt utrumque, mede-
læ locus non est, nisi quis *digitis* suis
Labiorum defectum artificiose sar-
cire noverit: Si alterum, sanum u-
triusque tandem, beneficio diligentis
exercitationis, supplebit vicem. *Pue-
rum* vidi, cui *Labium* inferius adeo
erat exiguum, mentumque retractum,
ut *Literam f* fingere nequiret; me
autem jubente, *Labium* superius *Den-
tibus* inferioribus applicuit, primaque
expiratione *f* pronunciavit.

Loquela vitia ex mala consuetudine

H 2 con-

116 DISSERTATIO

contracta sunt fere infinita, at carent nominibus, nec nisi viva voce definiiri possunt: consistunt autem in unius alteriusve *Litera* justo *leviori* aut *asperiori*, *pinguiori* aut *acutiori*, *apertiori* aut *strictiori* pronuntiatio-
ne. Quare ea cuius, ex positis in hac *Dissertatione* fundamentis emendanda relinquo. Qui *Lingua* sibi peregrinæ operam dant, in hunc numerum sunt transcribendi.

Est & aliud adhuc *Loquela* vitium, *Concionatoribus* quibusdam familiaris, qui, licet, egregie clamosi, à centesimo quoque vix intelliguntur; Hujus rei causa est, quod, clamor tantum intenti, *Consonantes* sub *Vocalibus* quasi sepeliant, & vocem suam, *tertiâ* vel *quartâ* acutiorem eam reddendo, prodigant, aëremque è *pulmonibus*, antequam periodum abolverunt, totum expirent, ultima autem verba imperfecta, & velut inspirando, efforment, eaque, ut vulgus non male loquitur, devo-
rent:

DE LOQUELA. 117

rent: Verum ipsi, modo velint, se corrigent, frænum *voci* injiciendo, eam non adeo impetuose extollendo; ita enim & sibi & auditoribus bene consulent.

Quicquid hactenus de *Voce & Loquela* dixi, de quotidiana illa & vulgari accipi velim, quæ fit expirando; est enim & alius adhuc modus eam per inspirationem formandi, qui non cuivis datus est, quemque aliquoties in *Gastrimythis* quibusdam admiratus sum: Et *Amsteladami* olim *Vetulam* quandam audiivi utroque modo loquentem, sibi que ad quæsitam quasi inspirando respondentem, ut eam cum *Viro*, duos ad minimum passus ab ea remoto, colloqui dejerassem; *Vocem* enim, inter inspirandum absorptam, è longinquo venire credebam. *Muliercula* hæc *Pythiam* agere facile potuisset.

Hæc quidem *Surdis & Mutis*, in quorum gratiam scripta sunt, præ

H 3

aliis

118 DISSERTATIO

aliis utilia esse possunt: plura tamen commoda, quæ in *Dissertatione* hac passim innui, & in alios inde redundabunt, dummodo in *praxin* deducantur.

I. Qui difficulter adeo audiunt, ut nec conciones Sacras, nec hominum consortium sine maxime incommodo frequentare possint, se ipsi coram *speculo* ita exercitare poterunt, ut, spreto *auditu*, in posterum *oculis* sint audituri, maximamque inde voluptatem percepturi.

II. *Pueri* sub perito *Magistro* non solum per exiguo temporis spatio, hujus *Methodi* beneficio, legere discent, quamcunque *Linguam* lubuerit: sed &, si inter discendum ad singularum *Literarum* *efformationem* attendere assuefiant,

III. Tam *oculis* quam *auribus* postea audient; unde insignem non raro utilitatem ferent; cum enim plurimum sæpe nostri intersit, quid de nobis

nobis clam agatur dicaturve, quæque in nos aliosve clandestina cudantur consilia, quæ, licet ipsi præsentés simus, facile mussitando & submisso loquendo occultari possunt, felices erimus, si, quod *auribus* denegatum est, *oculis* detegendo discrimen evitare, & infidiosa aliorum arcana hoc modo scire liceat.

IV. Quibus *Loquela* insigniter *vitiōsa* est, uti jam innui, juxta præcepta, à me tradita, non emendant tantum sua vitia, sed etiam, nisi organa plane sint inepta, penitus delebunt, ipsi sibi *Magistri* futuri.

V. *Genuina Linguarum* quarumcunque *pronunciatio* hac *Methodo* ab interitu servabitur, & licet periret, parvo negotio in integrum restaurabitur, si *Litera* modo, à me præmonstrato, delincentur.

Cum

Cum itaque, ex sententia *Horatii*,
*Omne ferat panctum, qui miscuit
 utile dulci,*
 haud frustra forsan nonnullis vi-
 debor natus, qui admirandum
 hoc *loquendi artificium* attentiori o-
 culo intuentes, & eorum, quæ hic
 tradidi, veritatem non absque gau-
 dio percipient, iisque, si offeratur oc-
 casio, in sui aliorumque commodum
 utentur, & *Dei Creatoris nostri* lau-
 des, ad quod *Loquela* imprimis no-
 bis data est, lubentissime mecum de-
 prædicabunt.

FINIS,

Eenige nadere aantekeningen over
hetzelfde onderwerp.

1. In de Nieuwe Natuur- en geneeskundige Bibliothek
uitgegeven door Burth. Tertier (Amst. bij Conradi 1775)
1 D. 3 stuk p. 587-593, vindt men een blykt van J. C. de Luber
Heel- en Vroedmeester te Enkhuizen, waar in medeged. de Luber
worden de goede gevolgen van de kunst om Doven te lezen
spreken, in den persoon van Jacob Reinoult, een jong man
oud 22 Jaaren, die in het oude mannen en vrouwen te
te Enkhuizen wierdt opgevoed, en die omtrent 3 jaaren oud
lynde, door eenen val op het voorhoofd het gehoor
verlooren had. —
2. In de reizen van J. J. Björnstähl 1 Deel p. 90-96 vind
men een merkwaardig ^{blykt} aangaande den Heer Sabourenin
de Fontenay, geboortig van Versailles, die van zyne geboorte
af Stom en doof geweest zynde, nochtandt verscheidene
taalen en wetenschappen geleert heeft, en wel tot zulk
eenen trap, dat hy ander stommen en dooven daer in andere
3. Versuch über die beste Lehrart Taubthümme zu
unterrichtn. Zürich 1786 — v. Allg. Literatur-Zeitung
März 1787. p. 721.
4. De Heer Echke, behuwdzoon van Prof. Heinike in
Leipzig, heeft, met hoge goedkeuring, te Berlyn, een
Justitieit geopend voor Doven en Stommen, waar in
dezelve in het lezen, schrijven, rekenen, spreken,
als mede in den Gudsdiens en Zedekunde onderwezen
worden. Zie Allgemeine Kunst en Letterboete.
1 D. N. 38. p. 91.
5. Aangaande den twist over dit onderwerp ontstam tusschen
den Abt de l'Épée en den Hr. Nicolai, zie L'Espit des
Journalaux, Avril 1789, p. 11.
6. De Abt L'Épée, die zich byzonder vermaard
gemaakt heeft, door de kunst, om Doven en Stommen
te lezen lezen, spreken, en schrijven, tot een' verzonde-
ningswaardigen trap van volmaakth. te brengen,
is op het einde van het jaar 1789, in het 84ste
jaar zyns ouderdoms te Parijs overleden. Letterboete
N. 80, 14 D. p. 9.

De stad Parijs zal nu voor de verder instandhouding
Zyner weldadige instelling zorgen; en de koning heeft
ten dien einde ook reeds zeker inkommen verordend. v.
Hapencamp, Annalen, 1790, f. 256.

7. Bericht van een kweekschool, te Groningen,
ter onderwijzing van dooven en stommen, opgericht, in
het Mengelw. van de Vaderl. Bibl. III. 1.1.

